

Retouradres:
Brupartners
Boulevard Bischoffsheimlaan 26
1000 Bruxelles - Brussel

PB-PP | B-731
BELGIE(N) - BELGIQUE

Het TIJDSCHRIFT van Brupartners

Maart
2021

nr.
34

Verantwoordelijke uitgever: Caroline Vinckenbosch

www.brupartners.brussels

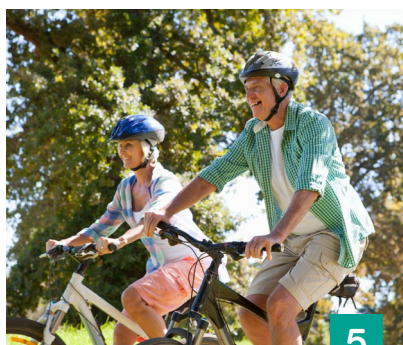
DOSSIER

Welke ontwikkeling voor de
Silver Economy in Brussel?

MAART 2021

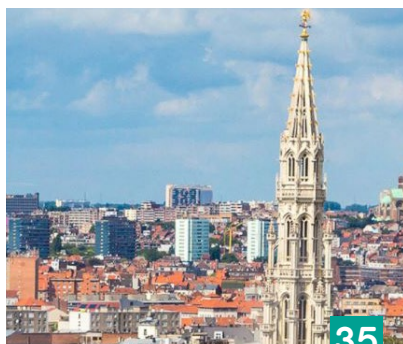
4

5

28

35

3. WOORD VOORAF

4. IN DE KIJKER

- Save the date: De Week van de Circulaire Economie van Brupartners
- Sociale top 2021
- Volgend Webinar

5 - 22. DOSSIER

- Welke ontwikkeling voor de Silver Economy in Brussel?

23. FOCUS

- Het initiatiefadvies van Brupartners betreffende de impact van de COVID-19-crisis op de situaties van armoede en bestaansonzekerheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Het initiatiefadvies van Brupartners betreffende de voorstellen van actiepistes voor de opstelling en de uitvoering van een plan "Eenoudergezinnen"

28. DE ADVIEZEN VAN BRUPARTNERS

- Adviezen uitgebracht tussen 19 november 2020 en 21 januari 2021

30. DEBATTEN/WEBINARS

- "De welzijns- en gezondheidssituatie en de mensenrechten in COVID-19-tijden"
- "Het 25-jarig bestaan van de ESRBHG"

35. NIEUWS IN HET KORT

- De website van Brupartners verkrijgt het AnySurfer-label
- De Raad voor het Leefmilieu geeft zijn website een nieuwe dynamiek

36. PUBLICATIES

- Vademecum "Sociale clausules in Brusselse overheidsopdrachten"
- Arbeidsmarkt en origine - 4de Socio-economische monitoring

De zilveren economie

De “Silver Economy” (zilveren economie, de haarkleur van het merendeel van onze senioren) of de senioreneconomie duidt op de sectoren van de economie die op de senioren – personen ouder dan 60 jaar - zijn gericht. Het betreft hier personen waarvan de meesten hun beroepsleven hebben gestaakt en bijgevolg de tijd hebben om iets anders te doen. Personen waarvan het merendeel specifieke noden heeft, met name op het vlak van gezondheid. Personen die niet noodzakelijk rijk zijn, maar over inkomsten beschikken die hen toelaten om een autonome verbruiker te zijn.

Maar laat ons beginnen bij de gezondheid waarin men al te vaak een last ziet.

Het is juist dat deze uitgaven niet met een genot worden geassocieerd indien deze worden verricht om een ziekte te verzorgen, en waarvan men het verbruik wenst te beperken. Maar het genot is niet de enige motor van de economie.

In een land zoals België vormt de gezondheid een van de grote sectoren van de economie – meer dan 10% van het BBP. Deze sector doet heel wat personeel met uiteenlopende kwalificaties leven in publieke en private instellingen en instellingen zonder winstoogmerk, in private commerciële instellingen, in eigenlijke zorginstellingen, in de farmaceutische industrie, deze van de vervaardiging van medisch materieel en in tal van andere industrieën, om nog maar te zwijgen van de verzekeringen, ziekenfondsen, enz.

Wat de percepties in bepaalde gevallen vervormt, is het feit dat de sector op solidaire wijze wordt gefinancierd, in België gemiddeld ten belope van 80% (75% volgens de IAO), en dit voornamelijk via de sociale zekerheid. Dat is misschien de reden waarom men deze als een last beschouwt en niet als een dienst met een hoge toegevoegde waarde. Maar als men erover nadenkt, hoe kan men deze sector anders financieren? Het gezondheidsverbruik is geen genotsverbruik en men kan niet van een keuze spreken. Men koopt zijn geneesmiddelen niet zoals men kleren koopt. Men plant zijn ziekte niet zoals men de aankoop van een auto of een huis plant. Het volstaat dat een aandoening een ziekenhuisopname of zorgen op lange termijn vereist, en niemand (of bijna niemand) kan zijn gezondheidsuitgaven met zijn lopende inkomsten of spaargeld dragen. Deze uitgaven moeten noodzakelijkerwijs door een verzekering worden gedekt. De enige open vragen hebben dan ook betrekking op de vorm van deze verzekering. Geeft men de voorkeur aan een solidaire verzekering die door een bijdrage - in evenredigheid met de bijdragecapaciteit - wordt gedekt of aan een verzekering die door een premie op basis van het persoonlijk risico van de verzekerde wordt gefinancierd? Geeft men de voorkeur aan een publieke verzekering, of - op zijn minst - aan een verzekering zonder winstoogmerk, of staat men toe dat de bijdrage of premie gedeeltelijk wordt gebruikt om aandeelhouders te vergoeden?

Het kan makkelijk zowel theoretisch als proefondervindelijk worden aangetoond dat solidariteit en de afwezigheid van enig winstoogmerk minder kosten en bovendien een stuk rechtvaardiger en doeltreffender zijn op het vlak van de volksgezondheid.

België, en Brussel in het bijzonder bevinden zich in een goede positie om excellentiepolen te worden op het vlak van gezondheid.

Maar de gezondheid is niet de enige sector van de “Silver Economy”, de enige sector waarin senioren specifieke noden en verwachtingen koesteren. Om deze sectoren te bepalen, bevinden we ons eerder op het vlak van de klassieke markteconomie, en zelfs van de marketing. Het dossier, dat we hierna publiceren, geeft hiervan enkele voorbeelden.

Veel leesgenot!

Paul Palsterman
Voorzitter

SAVE THE DATE:

De Week van de Circulaire Economie van Brupartners

© Pixabay

Brupartners nodigt u uit om de week van 26 tot 30 april 2021 vrij te houden, waarin "De Week van de Circulaire Economie van Brupartners" zal plaatsvinden.

Het doel is om de ontwikkeling van de circulaire economie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op de voorgrond te plaatsen:

- 5 dagen;
- Vanuit verschillende invalshoeken en thema's;
- Ontmoetingen, afspraken, publicaties.

Het programma van deze week van uitwisselingen en praktische informatie zullen zeer binnenkort terug te vinden zijn op de website en sociale netwerken en in de Nieuwsbrief van Brupartners.

Indien u op de hoogte wilt worden gehouden van het nieuws, publicaties en evenementen van Brupartners, hoeft u enkel een verzoek te sturen naar communicatie@brupartners.brussels.

© Go4Brussels2030

Sociale top 2021

Op 24 februari jongstleden heeft een Sociale top plaatsgevonden om de **bijwerking van de Strategie GO4 Brussels 2030** als gevolg van de COVID-19-crisis uiteen te zetten en te bekrachtigen, en om de **jaarlijkse economische en sociale prioriteiten** goed te keuren.

Deze belangrijke ontmoeting tussen de Brusselse Regering en sociale partners was ook gewijd aan de projecten die België in het kader van het Recovery and Resilience Plan heeft ingediend om van de Europese financieringen te kunnen genieten.

Volgend Webinar

Brupartners nodigt u eind mei uit voor zijn volgende Webinar over het thema van de **toekomst van de buurtwinkels in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest**.

Zoals gebruikelijk zullen de details over het behandelde thema en een voorstelling van de sprekers te gelegener tijd op de website en sociale netwerken van Brupartners worden gepubliceerd. Diegenen die zich al op de mailinglijst van Brupartners hebben ingeschreven, zullen ook een uitnodigingsmail ontvangen.

Indien u op **de hoogte wilt worden gehouden** van het nieuws, publicaties en evenementen van Brupartners, hoeft u enkel een verzoek te sturen naar communicatie@brupartners.brussels.

Welke ontwikkeling voor de Silver Economy in Brussel?

De levensverwachting neemt jaar na jaar toe, terwijl het geboortecijfer blijft dalen, wat leidt tot een "baby-bug"-situatie¹, een term die door het Federaal Planbureau wordt gebruikt om de huidige demografische situatie in België te omschrijven. Naast deze trend zijn er ook de babyboomers, die in groten getale de pensioengerechtigde leeftijd bereiken. Een logisch gevolg van deze fenomenen is dat de Brusselse bevolking, net als de rest van de Belgische bevolking, vergrijst.

En die tendens zal niet worden omgebogen, gezien het Bureau voorspelt dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2060 één 67-plusser op vier zal tellen², ook al vergrijst de bevolking er trager dan op het nationaal niveau.

De vergrijzing van de bevolking creëert een reeks specifieke behoeften en uitgaven en waarom niet... opportuniteiten. In een context waarin de gevolgen van de vergrijzing het evenwicht in de samenleving kunnen doen kantelen, is het van essentieel belang om oplossingen te bevorderen die mogelijkheden bieden op gebied van "gezond ouder worden" en om na te denken over de actieve betrokkenheid van ouderen bij de samenleving.

Nog maar enkele jaren geleden leek het concept van de "Silver Economy" of "Senioreneconomie" veelbelovende (economische, sociale, fiscale, ...) antwoorden te bieden op de uitdagingen van de vergrijzing van de bevolking, met name door de levenskwaliteit van de ouderen te verbeteren, door de afhankelijkheid beter ten laste te nemen en door niet-verplaatsbare arbeidsplaatsen aan te bieden.

Om de ontwikkeling van een Silver Economy op het Brusselse niveau te kunnen bevorderen, naar het voorbeeld van bepaalde regio's in de wereld die in deze uitdaging zijn geslaagd, is het van essentieel belang om te steunen op innoverende technologieën die door Brusselse ondernemingen worden geproduceerd en om de verschillende gewestelijke actoren (verenigingen, stichtingen, mutualiteiten, ondernemingen, ...) bij deze dynamiek te betrekken, rekening houdend met de specifieke kenmerken van het economische en sociale weefsel van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Om een klein steentje aan deze oplossing bij te dragen, heeft dit dossier tot doel om de Brusselse discussie hieromtrent op gang te brengen en om de mogelijkheden uiteen te zetten die deze transversale economie biedt. Daartoe gaat het dossier eerst in op de definitie en de contextualisering van de Silver Economy, de demografische situatie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de doelstellingen en opportuniteiten van deze nieuwe economie, en vervolgens op de vorderingen en initiatieven in verschillende regio's van de wereld.

¹ Federaal Planbureau. (2020, maart). Demografische vooruitzichten 2019-2070 - Bevolking en huishoudens. Website: https://www.plan.be/uploaded/documents/202003030902490.FOR_POP1970_12071_N.pdf

² Federaal Planbureau. (2017). Demografische vooruitzichten 2016-2060 - Bevolking en huishoudens

I. DE SILVER ECONOMY

a) Wat is de Silver Economy?

De Silver Economy werd door de Europese Commissie gedefinieerd als "het geheel van economische mogelijkheden die verband houden met de vergrijzing van de bevolking en waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke behoeften van de bevolking van 50 jaar en ouder"³. Meer in het bijzonder is de "Silver Economy", of "Senioreneconomie" de **industriële sector die alle goederen en diensten verenigt die bedoeld zijn om de levensverwachting en de levenskwaliteit van ouderen te verbeteren.**

Zoals de naam het al aangeeft, is de Silver Economy geen markt, maar wel degelijk een **transversale economie** met een veelheid aan markten en sectoren. Het gaat dus om alle goederen en diensten die ontwikkeld zijn om in de behoeften van de vergrijzende bevolking in haar geheel te voorzien⁴.

De goederen en diensten van de Silver Economy kunnen in twee categorieën worden onderverdeeld:

- Goederen en diensten ten behoeve van de zogenaamde "actieve" senioren:** voedingsproducten die de natuurlijke afweer verbeteren of het cholesterolgehalte verlagen, antiverouderingscrèmes, ...
- Goederen en diensten ten behoeve van oudere en kwetsbare personen:** valdetectoren met optische sensoren, kleding die gemakkelijker kan worden aangetrokken, financiële producten die speciaal voor personen met de ziekte van Alzheimer zijn ontworpen, robot-assistenten of "smart glass" waarmee hulpverleners het vochtgehalte van een bejaarde kunnen opvolgen, ...

Het doel van deze tweede categorie is om goederen en diensten te ontwikkelen die ouderen in staat stellen om zo lang mogelijk in volledige autonomie thuis te blijven wonen. De Silver Economy wil hier een gepast antwoord op preventie en autonomieverlies van ouderen bieden.

Het gaat om gerontechnologieën⁵⁶, die al in nieuwe activiteitensectoren terug te vinden zijn. De Europese Commissie plaatst overigens de sectoren op de voorgrond, waar technologische vooruitgang het best in de behoeften van ouderen kan voorzien⁷:

Verbonden gezondheid

- » Bijv.: Gedigitaliseerde medische dossiers, online voorschriften
- » Bijv.: Softwaretoepassingen voor de gezondheidszorg
- » Bijv.: Mobiele gezondheidsdiensten

Geïntegreerde zorg

- » Bijv.: ICT-oplossingen voor toezicht in de gezondheidszorg

Robotica en spelletjes

Toerisme voor senioren

Bouwomgeving en domotica

- » Bijv.: Huiselijke robotoplossingen om het onderhoud van de woning te bevorderen

Instrumenten/toepassingen voor een actieve en gezonde levensstijl

- » Bijv.: Smartphones, smartwatches, fitnesstrackers, slimme brillen en kleding, medische toestellen, infotainment toestellen

Online hoger onderwijs

Ondernemerschap voor senioren

Slimme mobiliteit

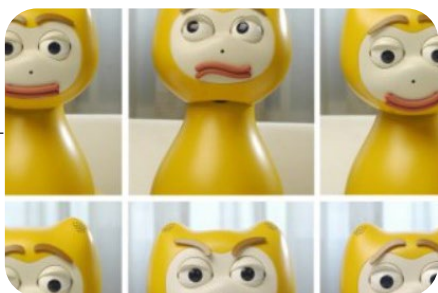
³ Europese Commissie. (2015). Growing the European Silver Economy. Background paper. Website: <http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/active-healthy-ageing/silvereco.pdf>

⁴ Rengot, N. (2015). "La Silver Économie: un nouveau modèle économique en plein essor". *Géoeconomie*, 76(4), 43-54. <https://www.cairn.info/revue-geo-economie-2015-4-page-43.htm>

⁵ Genteuil, S. (2017). "Silver Économie: l'économie au service des aînés ou nouvel eldorado pour le marché ?" *Enéo*, Focus.

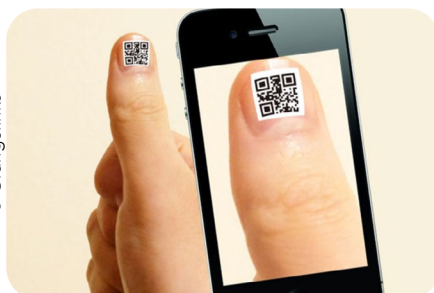
⁶ Laperche, B., Uzunidis, D. (2014). "Dans quelle mesure le vieillissement de la population génère-t-il des innovations technologiques ? Portée et limites des gérontechnologies". *Innovation Forum VI*, Nanterre.

⁷ Europese Commissie. (2015). De Zilverconomie – Samenvatting. Website: <https://op.europa.eu/nl/publication-detail/-/publication/2dca9276-3ec5-11e8-b5fe-01aa75ed71a1>

© Philips

De Icat-robot (Interactive cat) werd door het bedrijf Philips ontwikkeld en geproduceerd. Deze kleine mobiele robot in de vorm van een gele kat is uitgerust met een microfoon, luidsprekers en een camera en is ontwikkeld om ouderen in hun dagelijks leven op het gebied van diensten en ontspanning te helpen.

© Orangelinks

In Japan kunnen ouderen met een QR-code op de nagel voorkomen dat ze verdwalen.

vastpakken, is hij in staat om eenvoudige handelingen te verrichten, zoals het brengen van een glas water.

© EurekaWEB

NeCoRo is de eerste elektronische kat (NeCoRo komt van het woord « kat » in het Japans). Hij spint van tevredenheid wanneer hij door zijn eigenaar wordt geaaid en geknuffeld en maakt katachtige geluiden en bewegingen.

© Kompaï robotics

De Kompaï-robot, die in 2012 in Frankrijk werd gecreëerd, kan worden gebruikt als hulp voor thuis of in bejaardentehuizen, maar kan ook voor thuiszorg worden ingezet. Hij kan informatie verschaffen over het tijdsgebruik, het weer en de in te nemen medicijnen, en hulp bieden bij het lopen.

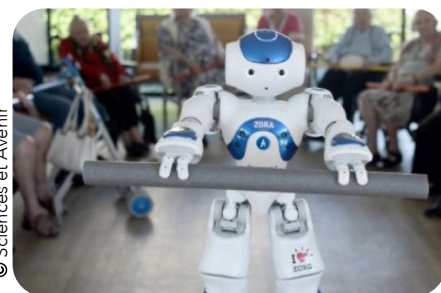
© Hitachi

In Japan wordt de « Ropits » robotauto automatisch bestuurd en kan hij zowel op de weg als op de stoep rijden.

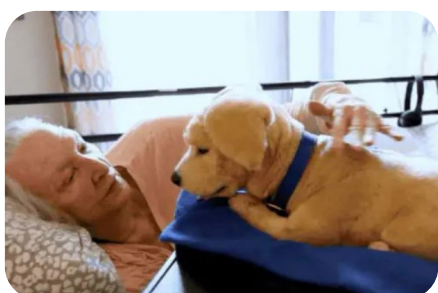
© Silvereco

Nog in Japan wordt de Paro knuffelrobot gebruikt in animatiewerkshops en individuele relatietherapie voor personen met de ziekte van Alzheimer en aanverwante ziekten.

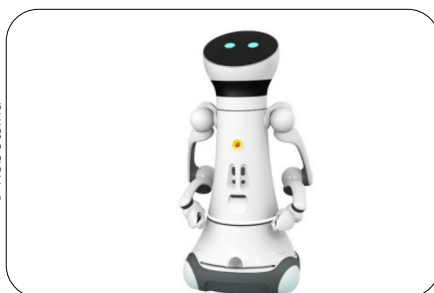
© Sciences et Avenir

Nao is een robot die « werkt » als coach voor senioren naast het verzorgend personeel. Autonoom en uitgerust met sensoren, ziet, hoort en beweegt hij. Hij is volledig programmeerbaar en past zich aan eenieders behoeften en wensen aan : met de loterij meedoen, het geheugen stimuleren, een bewoner laten zingen of therapeutische oefeningen laten doen. Hij werd ontworpen door het Franse bedrijf Aldebaran Robotics, maar het is het Belgische bedrijf Zora Robotics dat zijn kunstmatige intelligentie heeft geïntegreerd met software die speciaal is ontworpen om afhankelijke ouderen bij te staan.

© Kickstarter/Tombot

Tombot is een golden retriever die blaft, beweegt en reageert op aanrakingen... net als een echte hond. Het werd ontworpen om diegenen die geen echt huisdier kunnen hebben gezelschap te houden. Het idee is om aan ouderen en mensen met dementie een emotionele steun te verlenen.

© Robots.nu

Care-O-Bot is een mobiele assistentierobot om ouderen te helpen met dagelijkse taken. Uitgerust met een mobiele arm en een camera waarmee hij een voorwerp kan herkennen en

In werkelijkheid biedt de Silver Economy een essentiële ondersteuning voor een reeks activiteiten, verspreid over een groot aantal sectoren:

- **Gezondheid:** thuiszorg, geneeskunde op afstand, voeding, aangesloten gezondheidsobjecten, ... ;
- **Veiligheid en autonomie:** zorg op afstand, valdetectoren, ... ;
- **Huisvesting:** aangepaste woningen, domotica, ... ;

- **Diensten:** persoonlijke dienstverlening, huishoudelijke hulp, verzorging, ... ;
- **Vrije tijd:** toerisme, sport, spel, ... ;
- **Informatie en communicatie:** mobiele telefoons, tablets, internet, ... ;
- **Vervoer:** mobiliteitsondersteuning, aangepast vervoer, autonome voertuigen, ...

De Europese Commissie vestigt evenwel de aandacht op het feit dat de operationele tenuitvoerlegging van deze oplossingen niet in een vingerknip zal gebeuren en dat zich op de weg naar beleidsoriëntaties verscheidene uitdagingen en drempels kunnen stellen (zie Figuur 1).

b) De demografische situatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Op 1 januari 2019 telde het Brussels Gewest **1.208.542 inwoners**, tegen 964.385 in 1990. Het Gewest is nog nooit

zo dichtbevolkt geweest en zet voor het 23ste opeenvolgende jaar de periode van demografische groei voort die in 1996 is begonnen⁸.

“Tussen 1989 en 1996 is de Brusselse bevolking in het algemeen gedaald en sinds 1996 is ze onafgebroken blijven toenemen. Hoewel de stijging aanvankelijk beperkt was, werd ze in 2001 en 2002 groter om in 2003 en 2004 opnieuw af te nemen.

Toch begon de groei vanaf 2005 weer aan te trekken, om in 2008 en 2009 te stijgen met meer dan 20.000 inwoners per jaar en in 2010 een record te bereiken (met bijna 30.000 extra inwoners). We kunnen spreken van een bevolkingsexplosie in de periode 2007-2012, waarbij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 6 jaar tijd in totaal +123.500 inwoners kreeg (of gemiddeld 20.000 extra inwoners per jaar).

Sindsdien is de evolutie onregelmatiger, met bescheidener jaren (voornamelijk 2016 en in mindere mate 2013 en 2017), en een groei van 54.000 inwoners tussen

Figuur 1: Overzicht van de uitdagingen voor de ontwikkeling van de markt

⁸ Federaal Planbureau. (2020, maart). Demografische vooruitzichten 2019-2070 - Bevolking en huishoudens. Website: https://www.plan.be/uploaded/documents/202003030902490.FOR_POP1970_12071_N.pdf

2013 en 2019 (d.w.z. gemiddeld 9.000 extra inwoners per jaar).

Deze demografische evolutie is het resultaat van de 3 lopen die zich tegelijkertijd voltrekken:

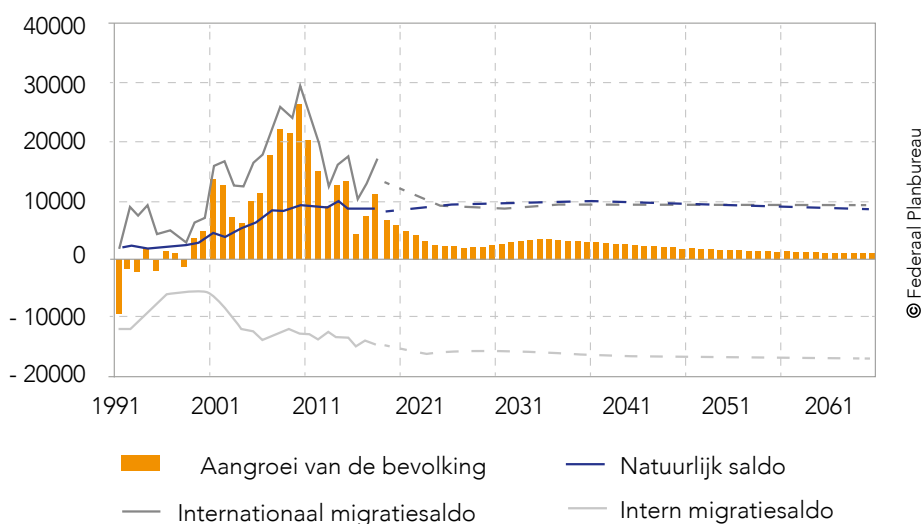
- De natuurlijke loop heeft tussen 1992 en 2019 elk jaar een positief effect gehad. Er waren dus in elk van de 27 observatiejaren consequent meer geboorten dan sterfgevallen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- Hetzelfde geldt voor de **internationale migratie**: het aantal immigraties uit andere landen van de wereld is altijd groter geweest dan het aantal emigraties naar het buitenland.
- Ten slotte is de impact van de **interne migratie** systematisch negatief geweest voor de demografische evolutie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: in elk van de 27 observatiejaren is de uitstroom naar de rest van het land groter dan de instroom uit de rest van het land⁹.

Volgens het Federaal Planbureau¹⁰ zal de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tussen nu en 2070 met 9% toenemen, d.w.z. een jaarlijkse stijging met 2.100 inwoners. Dit is een minder gestage toename dan deze die werd waargenomen tussen 1991 en 2019, een periode waarin de bevolking met gemiddeld 9.000 inwoners per jaar is toegenomen.

De vergrijzing van de bevolking

Vergrijzing van de bevolking verwijst naar een geleidelijke verandering in de leeftijdsstructuur, die wordt gekenmerkt door een toename van het aandeel ouderen en een afname van het relatieve gewicht van jongeren. De betrokken factoren zijn:

Figuur 2: Jaarlijkse groei van de bevolking en van de componenten ervan - Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Bron: 1991 - 2018, waarnemingen: RR Statbel en berekeningen FPB. 2019 - 2070: Demografische vooruitzichten 2019 - 2070. BFP-Statbel.

- De **vermindering van de vruchtbaarheid**;
- De **daling van het sterftecijfer**.

Dit proces is een belangrijke trend in de demografie van industrieel ontwikkelde landen. Het begon in België aan het eind van de XIX^{de} eeuw en kwam vanaf 1920 in een stroomversnelling¹¹.

Op lange termijn en volgens de jongste prognoses van het Federaal Planbureau¹² zal de leeftijdsstructuur van de Belgische bevolking een belangrijke transformatie ondergaan, met name door de **aanhoudende stijging van het aantal personen van 67 jaar en ouder**. Het aandeel van deze bevolkingsgroep stijgt immers van 17% in 2019 tot 24% in 2070, **terwijl de afhankelijkheidsratio van ouderen**¹³ bijna verdubbelt, van 26% in 2019 tot 42% in 2070.

Hoewel de vergrijzing van de Brusselse bevolking minder uitgesproken is dan in

de rest van het land, is deze tendens naar een "papy-boom" ook in de prognoses voor de Brusselse bevolking terug vinden. Het aandeel van de bevolking van 67+ zal van 12% in 2019 stijgen tot 17% in 2070. De afhankelijkheidsratio stijgt van 18% in 2019 tot 27% in 2070.

De vergrijzing van de bevolking heeft gevolgen op verschillende gebieden (overheidsfinanciën, gezondheid, huisvesting, ...) en brengt nieuwe behoeften en specifieke nieuwe uitgaven met zich mee:

- Het pensioenstelsel zal een manier moeten vinden om de grote instroom van nieuwe gepensioneerden op te vangen;
- De gezondheidszorg voor bejaarden en het aantal plaatsen in rusthuizen, die allebei gestaag toenemen, zullen een aanzienlijke kostenpost voor de gemeenschap vormen;

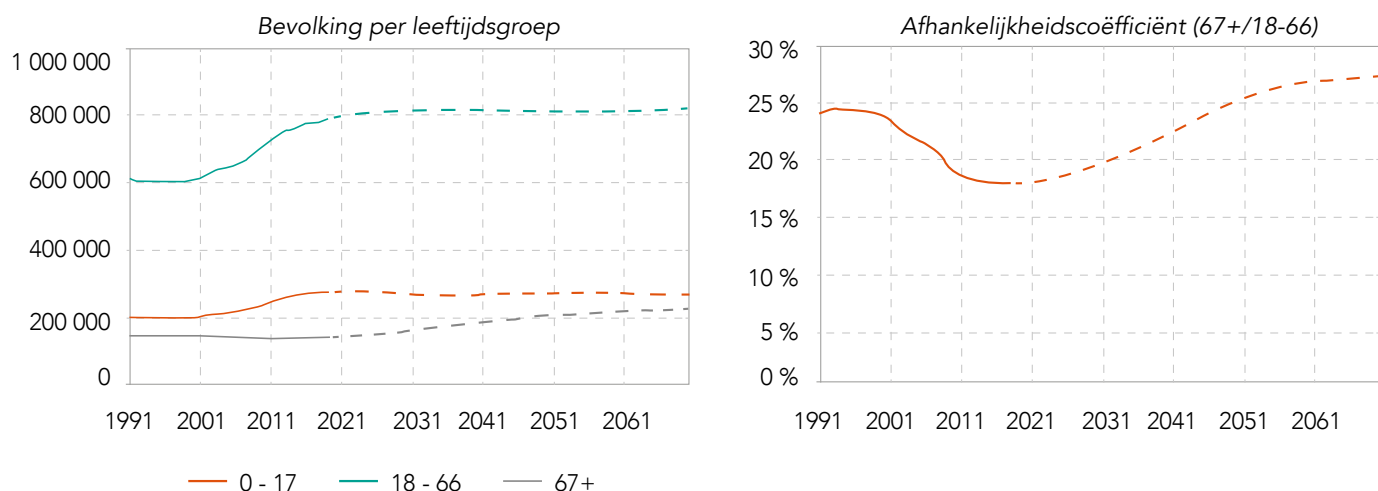
⁹ BISA. (2020, januari). Focus n°34 – Demografische barometer 2019 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Website: https://bisa.brussels/sites/default/files/publication/documents/Focus-34_NL_v3.pdf

¹⁰ Federaal Planbureau, Statbel. (2020, juni). Waarnemingen - 2020-2071: Vooruitzichten - update COVID -19 juni 2020.

¹¹ Koning Boudewijnstichting. (2006). Waar kun je beter wonen? De keuze van groepshuisvesting voor bejaarden. Een overzicht van de mogelijkheden van groepshuisvesting voor bejaarden in Wallonië.

¹² Federaal Planbureau. (2020, maart). Demografische vooruitzichten 2019-2070 - Bevolking en huishoudens. Website: https://www.plan.be/uploaded/documents/202003030902490.FOR_POP1970_12071_N.pdf

¹³ Uitgedrukt in percentages is de afhankelijkheidsratio van ouderen de verhouding tussen het aantal personen die een leeftijd hebben bereikt waarop zij over het algemeen niet werkzaam zijn en het aantal personen in de werkende leeftijd.

Figuur 3: Indicatoren van de vergrijzing van de bevolking - BHG

© Federaal Planbureau

Bron:

1991 - 2019, waarnemingen: RR Statbel en Berekeningen FPB. 2020-2070: Demografische vooruitzichten 2019-2070, FPB en Statbel

→ De steeds grotere aanwezigheid van ouderen zal nieuwe eisen en behoeften op het gebied van huisvesting met zich meebrengen, waardoor het Brusselse woningbestand zal moeten worden herzien, zowel kwantitatief (toename van de vraag, zowel voor ouderen als voor de volgende generaties) als kwalitatief (woningen die aan de specifieke behoeften van ouderen zijn aangepast, toename van het aantal eenkamerwoningen, ...).

Effecten

Volgens de prognoses van de Verenigde Naties zal het aandeel van de Belgische bevolking van 65 jaar en ouder in de totale bevolking stijgen van 18% in 2018 tot bijna 26% in 2040. Anderzijds zal het aandeel van de bevolking in de werkende leeftijd (momenteel bijna 60% van de bevolking) dalen tot 53% in 2040¹⁴.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal de vergrijzing van de bevolking,

hoewel deze minder uitgesproken is dan in de twee andere Gewesten, gevolgen hebben voor alle gewestelijke beleidslijnen (persoonlijke bijstand, sociale diensten, stedenbouw, mobiliteit, huisvesting, enz.). Er moet dus op dit verschijnsel worden geanticipeerd en er moet in en voor de komende jaren een globale aanpak worden ontwikkeld die op de behoeften van ouderen is toegespitst.

1) Financiering van de sociale uitgaven (pensioenen, gezondheidszorg, enz.)

In België is de financiering van het pensioenstelsel georganiseerd volgens een repartitiestelsel, of een "pay-as-you-go"-stelsel (PAYG)¹⁵. Dit systeem werd ingevoerd na de Tweede Wereldoorlog, toen de gemiddelde levensverwachting ongeveer 65 jaar bedroeg. In een repartitiestelsel betalen de bijdragen van de werknemers de uitkeringen aan de gepensioneerden van dat moment.

In een dergelijk stelsel is het aandeel van de niet-werkenden in de bevolking dus een belangrijk te overwegen element.

De babyboomers, die vandaag ouder zijn, vertegenwoordigen een aanzienlijk deel van de bevolking. Hun stijgende levensverwachting leidt tot hogere pensioenuitgaven. Als gevolg van deze situatie daalt de verhouding tussen het aantal werkenden per oudere steeds meer, hetgeen soms ertoe aanzet om na te denken over de noodzaak om de methoden ter financiering van de pensioenstelsels te hervormen¹⁶.

Volgens de prognoses in het verslag 2019 van de Studiecommissie voor de vergrijzing (SCvV) zullen de begrotingskosten van de vergrijzing op het nationaal niveau stijgen van 25,2% van het BBP in 2018 tot **27,6% van het BBP in 2070**¹⁷. De begrotingskosten zouden in 2040 een piek moeten bereiken van 29,1% van het BBP (zie Figuur 5), wat neerkomt op een bijkomende factuur van

¹⁴ Degroof blog. (2018, mei). Hoe groot is het probleem van de vergrijzing in België? Website: <https://blog.degroofpetercam.com/fr-be/vieillessement-population-en-belgique>

¹⁵ Ter aanvulling van dit stelsel voorziet een "individuele" pijler erin dat de bijdragen van de huidige werkenden zullen worden gebruikt om de pensioenen van diezelfde personen te verzekeren, zodra zij de arbeidsmarkt hebben verlaten.

¹⁶ Michel, M., Selleslagh, D. (2020, 10 oktober). Vivaldi zal de kosten van de 2^e en 3^e pijler aanpakken. L'Echo. <https://www.lecho.be/monargent/analyse/pension/la-vivaldi-va-s-attaquer-aux-frais-des-2e-et-3e-piliers/10256768.html>

¹⁷ Studiecommissie voor de vergrijzing. (2019, juli). Jaarverslag 2019. Website: https://www.conseilsuperieurdesfinances.be/sites/default/files/public/publications/csf_vieillessement_2019_07.pdf

ongeveer 17,1 miljard euro (geraamd op basis van het BBP van 2018)¹⁸.

Volgens de SCvV zullen de sociale uitgaven de komende 20 jaar dus met 3,8 procentpunt van het BBP stijgen (zie Figuur 4). Op basis van dezelfde prognoses zou het verschijnsel zich echter in 2070 moeten stabiliseren.

Tussen 2018 en 2040 zullen de begrotingskosten van de vergrijzing dus positief zijn. Dit zal het resultaat zijn van de uitgaven voor pensioenen, maar ook voor de gezondheidszorg. In het verslag staat echter dat de stijging van de uitgaven voor gezondheidszorg in de komende jaren niet alleen het gevolg zal zijn van de vergrijzing van de bevolking, maar ook van de kosten van nieuwe medische technologieën.

Terwijl de uitgaven voor pensioenen en gezondheidszorg de begrotingskosten van de vergrijzing zullen kunnen doen

© Pixabay

toenemen, zullen de andere sociale uitgaven (meer in het bijzonder voor werkloosheidsuitkeringen en kinderbijslag) bijdragen tot de vermindering ervan¹⁹.

Uit de prognoses van het verslag van de SCvV voor 2019 blijkt dat ook de bestaansonzekerheid van ouderen zal afnemen, waardoor de uitgaven en de koopkracht van deze bevolkingscategorie zullen stijgen²⁰.

Figuur 4: Evolutie van de sociale uitgaven en de begrotingskosten van de vergrijzing op lange termijn

Referentiescenario van juli 2019

Composantes du coût budgétaire du vieillissement	Scénario de référence de juillet 2019					
	2018	2040	2070	2018 - 2040	2040 - 2070	2018-2070
	En pour cent du PIB			En point de pourcentage du PIB		
Pensions ^a	10,7	13,0	12,5	2,3	- 0,5	1,8
Soins de santé ^b	8,0	10,4	10,1	2,4	- 0,3	2,1
Incapacité de travail ^c	2,0	1,9	1,8	- 0,1	- 0,1	- 0,2
Chômage ^d	1,5	1,0	1,0	- 0,5	- 0,1	- 0,6
Allocations familiales	1,5	1,2	1,0	- 0,3	- 0,2	- 0,5
Autres dépenses sociales ^e	1,5	1,4	1,3	- 0,1	- 0,2	- 0,2
Total	25,2	29,1	27,6	3,8	- 1,4	2,4

© Studiecommissie voor de vergrijzing

- a. Pensions du régime salarié, du régime indépendant et de la fonction publique, y compris la GRAPA et les pensions des entreprises publiques à charge de l'État (dans ce dernier régime, les résultats présentés dans ce rapport n'intègrent pas le relèvement de l'âge et de la condition de carrière pour retraite anticipée, ni le relèvement de l'âge légal de la retraite).
- b. Dépenses publiques de soins de santé, aigus et de longue durée.
- c. Allocations de maternité, d'incapacité primaire et d'invalidité
- d. Y compris chômage avec complément d'entreprise et crédit-temps et interruption de carrière.
- e. Principalement les dépenses pour accidents de travail, maladies professionnelles, Fonds de sécurité d'existence (seulement la partie relevant de la sécurité sociale selon les principes du SEC 2010), les allocations pour personnes handicapées et le revenu d'intégration.

¹⁸ Mathieu, B. (2019, juli 09). De kosten van de vergrijzing met een piek in 2040. L'Echo. <https://www.lecho.be/economie-politique/belgique/economie/le-cout-du-vieillessement-a-un-sommet-en-2040/10143941.html>

¹⁹ Studiecommissie voor de vergrijzing. (2019, juli). Jaarverslag 2019. Website: https://www.conseilsuperieurdesfinances.be/sites/default/files/public/publications/csf_vieillessement_2019_07.pdf

²⁰ Ibidem

2) Gezondheidszorg

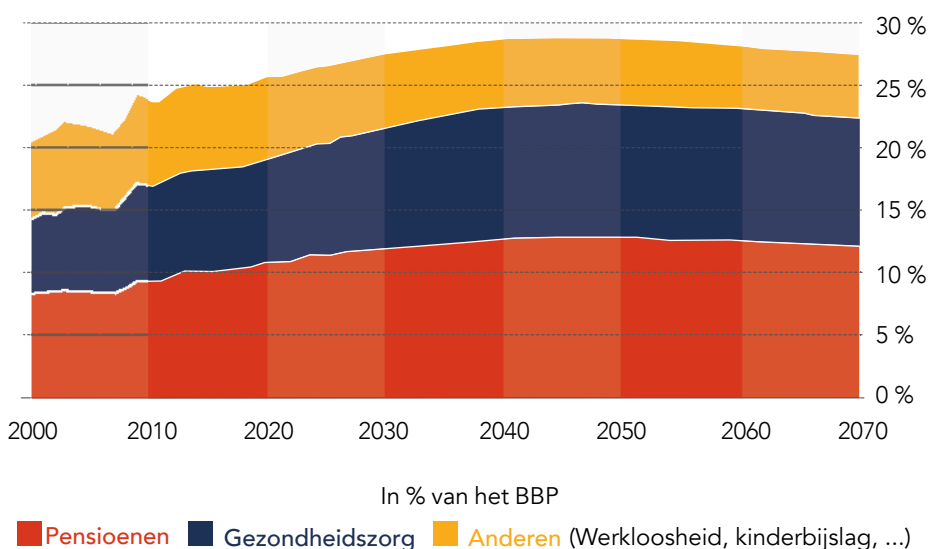
De demografische ontwikkelingen hebben alvast een invloed op de uitgaven voor gezondheidszorg. Enkele jaren geleden maakte de werkgroep vergrijzing van het Comité voor de economische politiek al prognoses inzake de begrotingsuitdagingen die de vergrijzing van de bevolking met zich zou meebrengen²¹.

In sommige Europese landen wordt de gezondheidszorg meestal verstrekt door instellingen in plaats van door familieleden, wat uiteraard leidt tot hogere overheidsuitgaven. In andere Europese landen is het traditie om eerder in een familiale omgeving zorg te verlenen. In dit geval is het waarschijnlijk dat een bepaald deel van de bejaardenzorg buiten de gezondheidsstelsels in strikte zin wordt verstrekt.

Naarmate de bevolking vergrijst, zal een steeds groter deel van de bevolking behoren tot leeftijdsgroepen waarvan de individuele kosten van de gezondheidszorg hoger zijn. Als alle andere omstandigheden gelijk blijven, zal de vergrijzing dus leiden tot een toename van het gewicht van de gezondheidsuitgaven in het BBP. Het kan echter nogal simplistisch zijn om bij de verrichting van een uitgavenprognose enkel met de vergrijzingsfactor rekening te houden. Ook andere factoren kunnen een rol spelen, zoals de stijging van de uitgaven als gevolg van de kosten van de technologieën en de grotere (collectieve of individuele) geneigdheid om gezondheidsuitgaven te verrichten wanneer de levensstandaard van een samenleving stijgt.

Volgens een andere studie zou de vergrijzing van de bevolking concreet leiden tot een stijging

Figuur 5: De kosten van de vergrijzing zullen in 2040 een piek bereiken

van de overheidsuitgaven voor gezondheidszorg met 1,5 procentpunt van het BBP tussen 2010 en 2060, d.w.z. een stijging met 20%²².

3) Huisvesting

De vergrijzing van de bevolking zal ongetwijfeld een belangrijke impact hebben op het **Brusselse woningbestand**. In deze demografische context zijn de bouw van nieuwe woningen die toegankelijk zijn en aangepast aan de behoeften van ouderen en de aanpassing van het oude woningbestand noodzakelijk.

In kwantitatieve termen betekenen de vergrijzing van de bevolking en de stijging van de levensverwachting dat ouderen langer in hun huis blijven wonen, waardoor de volgende generaties (kinderen, kleinkinderen) veel vaker dan vroeger ook op zoek moeten naar huisvesting. De vraag naar woningen zal in de loop der jaren dus

nog toenemen²³. Enkele jaren geleden heeft de Confederatie Bouw van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, samen met andere actoren, waaronder het Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving (HIVA) en het Planbureau, een simulatie gemaakt van de toename van het aanbod dat in de toekomst moet worden gecreëerd, om op de gevolgen van de vergrijzing van de bevolking in te spelen.

Op net nationaal niveau "[...] zou, rekening houdend met de demografische ontwikkeling en de trend van mobiele senioren, het aantal woningen dat door 50-plussers wordt gezocht stijgen van 37.500 per jaar nu tot 45.000 in 2020. Dit aantal zou nog kunnen toenemen (tot 67.000) als de mobiliteit van deze leeftijdsgroep versnelt"²⁴. Deze vooruitzichten worden opzettelijk onderschat, omdat ze geen rekening houden met talrijke factoren die de vraag onherroepelijk in opwaartse zin zullen beïnvloeden, zoals de professionalisering van de zorg of de toename van de duur van de afhankelijkheidsperiode.

²¹ Bogaert, H., Bains, M. (2003). "Vieillessement de la population et dépenses publiques de soins de santé et de soins aux personnes âgées. Reflets et perspectives de la vie économique", 42(1), 5-16. <https://www.cairn.info/revue-reflets-et-perspectives-de-la-vie-economique-2003-1-page-5.htm>

²² Tenand, M. (2014). "Vieillessement démographique : la hausse des dépenses de santé est-elle inexorable ? Informations sociales", 183(3), 74-82. <https://www.cairn.info/revue-informations-sociales-2014-3-page-74.htm#s1n5>

²³ Kedzior, M. (2020). De toekomst van huisvesting voor ouderen: beschouwingen over de behoeften en de geschiktheid van huisvesting en woonvormen voor senioren. Faculteit Architectuur, Architectonische Ingenieurswetenschappen, Stedenbouwkunde, Katholieke Universiteit Leuven. <http://hdl.handle.net/2078.1/thesis:24880>

²⁴ Confederatie Bouw. (2010). Jaarverslag 2009-2010. Website: <https://cms.confederatiebouw.be/Portals/0/Documents/Jaarverslagen/NL-jaarverslag-2009-2010-Confederatie-Bouw.pdf?ver=2017-09-15-161345-540>

In kwalitatieve termen zullen de **eisen en behoeften van bewoners van de babyboomgeneratie** de verwachtingen op het gebied van kwaliteit, zowel wat huisvesting als dienstverlening betreft, doen toenemen. De meeste senioren willen zo lang mogelijk thuis blijven wonen, zodat de behoefte aan bijstand of tenlastename pas later voelbaar zal worden. De sector diversifieert zich en zal zich in de toekomst verder moeten diversifiëren om deze categorie van de bevolking in staat te stellen de controle over hun omgeving te behouden. Ouderenpopulaties zijn heterogeen en er zal moeten worden voorzien in een aanbod dat enerzijds beantwoordt aan de vraag die elk individu zal uiten, en anderzijds aan de behoeften van de personen van deze leeftijdsgroep.

Daarnaast draagt de vergrijzing van de bevolking bij tot een toename van het aantal eenpersoonshuishoudens (van 34% in 2017 tot 42% in 2070). Er zal dus een grotere vraag komen naar **kleine eenkamerwoningen**²⁵.

Hoewel rusthuizen en serviceflats altijd centraal in de vraag naar huisvesting voor ouderen zullen staan, worden ook andere **innovatieve oplossingen** ontwikkeld vanwege de autonomie en de mogelijkheden om langer thuis te blijven die zij bieden: intergenerationele huisvesting, gedeelde of groepshuisvesting, woning met omkaderde huurprijs, enz²⁶.

Momenteel kunnen 4 soorten nieuwe woningen en niveaus van huisvesting tussen gewone woningen en rusthuizen worden onderscheiden:

→ Het concept van **“senior housing”** (of seniorenhuisvesting) omvat kwaliteitsappartementen of -woningen waar mensen uit vrije wil en niet uit noodzaak naartoe verhuizen, met het doel een actieve levensstijl tussen personen van dezelfde leeftijd te hebben.

→ **“Adapted housing”** (of aangepaste huisvesting) verwijst naar een geheel van privatieve appartementen, gewoonlijk gelegen in de nabijheid van diensten die op ouderen zijn gericht.

→ **“Assisted housing”** (of “begeleid wonen”) omvat zowel privatieve ruimten als collectieve ruimten en functies. Aan deze voorziening kunnen ook ruimten worden toegevoegd die voor gezamenlijk wonen zijn bestemd.

→ **“Nursing flats”** (of verzorgingsflats) vormen het laatste niveau en worden soms de “nieuwe verzorgingshuizen” genoemd vanwege hun gelijkenis daarmee.

met de vergrijzing van de bevolking, waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke behoeften van de bevolking van 50 jaar en ouder. Meer dan dat is het een evenwichtsfactor, die zowel opportuniteiten voor ondernemingen als een positieve en sociaal inclusieve identiteit voor ouderen met zich meebrengt.

Tevens gaat de Silver Economy ervan uit dat **senioren verre van een last vormen voor de economie van de samenleving en deze integendeel bevorderen, omdat zij een nieuwe groep van actoren maar ook van consumenten kunnen vormen, met specifieke behoeften en verwachtingen**²⁷: specifieke voorzieningen om langer thuis te kunnen blijven, buurtwinkels, medische huizen, inrichting van de stadsruimten en de wegen, uitbreiding van het aantal beroepen op het gebied van gezondheidszorg en thuiszorg, vrijwilligerswerk, ...

c) Doelstellingen en opportuniteiten van de Silver Economy

De Silver Economy wordt gedefinieerd als het geheel van economische opportuniteiten die verband houden

De Silver Economy wordt niet alleen als een transversale economie gezien, maar is ook een **politiek project** voor de Europese landen, die niet de “problemen” moeten trotseren maar wel de “uitdagingen”

© Pixabay

²⁵GEO Consulting. (2019, september). 4 Trends Die Een Impact Hebben Op Vastgoedprojecten. Website: <https://www.geoconsulting.be/nl/4-trends-die-een-impact-hebben-op-vastgoedprojecten>

²⁶Kedzior, M. (2020). De toekomst van huisvesting voor ouderen: beschouwingen over de behoeften en de geschiktheid van huisvesting en woonvormen voor senioren. Faculteit Architectuur, Architectonische Ingenieurswetenschappen, Stedenbouwkunde, Katholieke Universiteit Leuven. <http://hdl.handle.net/2078.1/thesis:24880>

²⁷Ibidem

moeten aangaan van het toenemende aantal bejaarden in hun bevolking.

- **ACTOREN** - Op basis van een markt die jaar na jaar groeit, bestaat één van de beloften van de Silver Economy erin om het Bruto Binnenlands Product (BBP) te verhogen door ouderen de mogelijkheid te bieden om **actief te blijven**, hetzij door **vrijwilligerswerk**, hetzij door **werk dat is aangepast** aan de levensomstandigheden van deze bevolkingsgroep (fysieke conditie, gezondheid, minder verplaatsingen, ...). Het uiteindelijke doel is het scheppen van nieuwe banen.
- **CONSUMENTEN** - Door de particuliere sector ertoe aan te zetten om diensten en technologieën te ontwikkelen die verband houden met de verbetering van de levenskwaliteit, de verhoging van de levensverwachting en het thuis houden van ouderen, ziet de overheid de Silver Economy als een **opportunititeit om de uitgaven voor de vergrijzing te beperken**, met name deze op het gebied van gezondheidszorg en investeringen in rusthuizen.
- **CONSUMENTEN** - Ook in andere gebieden moeten nieuwe goederen en diensten worden ontwikkeld die zijn afgestemd op de verwachtingen van ouderen, die steeds langer actief zijn: **toerisme, mobiliteit, informatie- en communicatietechnologieën, ...**

Volgens een recente studie van de Europese Commissie genereert de Silver Economy evenveel als zij verbruikt. Alleen al in 2015 zou zij meer dan 4,2 biljoen euro aan BBP hebben gegenereerd en meer dan 78 miljoen banen in de economie van de Europese Unie hebben ondersteund, wat overeenkomt met 29% van het BBP en 35% van de banen van de Unie²⁸.

Verschillende actoren zijn betrokken bij de uitdagingen van de Silver Economy, meer bepaald:

- De **ondernemingen** (ondernemingen van de gerontechnologie, digitale start-ups, sociale ondernemingen, ...);
- De **instellingen voor sociale bescherming** (mutualiteiten, verzorgingsinstellingen, aanvullende pensioenfondsen, ...);
- De **professionals van de medisch-sociale sector**;
- De **onderzoekorganen en academische instellingen**.

Het risico bestaat echter dat de Silver Economy in de richting van een utilitaire benadering wordt gestuurd, met een zuiver economisch oogmerk, of het nu gaat om het scheppen van banen, groeihefbomen of commerciële opportuniteiten. Het welzijn, de verwachtingen en de behoeften van ouderen moeten de **hoofdbekommernis** van de "Silver Economy" zijn.

"Gezond ouder worden", "Actief ouder worden" ... Enkele begrippen

Om niet in de val van de utilitaire benadering te lopen, moeten bij de ontwikkeling van de Silver Economy vaak miskende begrippen als "**gezond ouder worden**" en "**actief ouder worden**" worden geïntegreerd.

Volgens de UNIPSO en haar studie "Le bien vieillir en Wallonie : regard intersectoriel de l'UNIPSO"²⁹ laat het begrip "**gezond ouder worden**" veronderstellen dat het overheidsbeleid ten aanzien van ouderen niet beperkt mag blijven tot de kwestie van de gezondheidszorg en dat deze personen, ondanks hun leeftijd, volwaardige burgers van de samenleving blijven, voor wie culturele ontplooiing, sociale banden, mobiliteit en autonomie van cruciaal belang blijven.

Het schema "Gezond ouder worden", dat uit de UNIPSO-studie is overgenomen, biedt ook een transversale visie op de

maatregelen en acties die (op macro-, meso- en microniveau) moeten worden uitgevoerd om ouderen in het centrum van het overheidsbeleid te plaatsen:

- ✓ Kwaliteit en toegankelijkheid van de gezondheidszorg;
- ✓ Voorkomen van misbruik;
- ✓ Versterking van de sociale banden;
- ✓ Toegankelijkheid en aanpassing van mobiliteit en voorzieningen in de stad en op het platteland;
- ✓ Maatschappelijke en burgerparticipatie;
- ✓ ...

Volgens UNIPSO "is het absoluut noodzakelijk om de verschillende thema's te combineren en te coördineren en om op microniveau op te treden wat attitudes en gedrag betreft en op mesoniveau wat de aanpassing van diensten en infrastructuur betreft, maar is het ook noodzakelijk om het beleid en de programma's op macroniveau aan te passen".

Dit begrip "Gezond ouder worden" is vergelijkbaar met het begrip "**actief ouder worden**", dat sinds de jaren negentig door verschillende internationale organisaties (OESO, VN, WHO) wordt gehanteerd.

Al in 2002 definieerde de WHO actief ouder worden als volgt: "**Actief ouder worden is het proces om de kansen op gezondheid, participatie en veiligheid te vergroten, met als doelstelling de levenskwaliteit te verhogen bij het ouder worden. Actief ouder worden geldt voor alle ouderen, individueel en collectief. Actief ouder worden stelt ouderen in staat om hun potentieel aan lichamelijk, sociaal en geestelijk welzijn gedurende het hele leven te verwezenlijken en om aan de samenleving deel te nemen overeenkomstig hun behoeften, wensen en capaciteiten, en tegelijk te genieten van passende bescherming, veiligheid en zorg wanneer het nodig is**"³⁰.

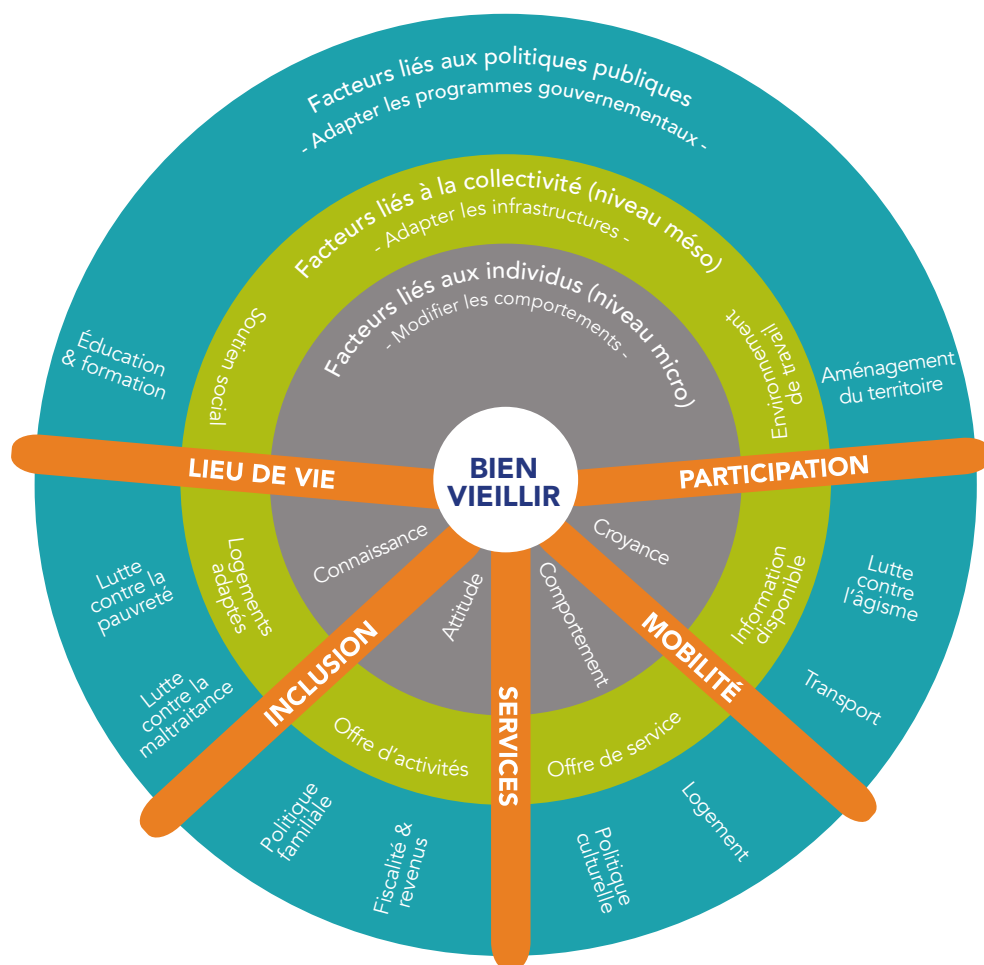
De Europese Commissie legt verder nog meer de nadruk op het begrip 'activiteit' door te stellen dat actief ouder worden

²⁸ Europese Commissie. (2018). De Silver Economy. - Samenvatting. Website: http://publications.europa.eu/resource/cellar/2dca9276-3ec5-11e8-b5fe-01aa75ed71a1.0001.01/DOC_1

²⁹ UNIPSO. (n.d.). "Le Bien Vieillir" - Toetsen van lezen en methodologie. Cahier 0. Website: http://www.unipso.be/IMG/pdf/Vieillissement_-_Cahier_0.pdf

³⁰ Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). (2002). Actief ouder worden - een actiekader. Website: <https://bit.ly/3onahp8>

Figuur 6: « Gezond ouder worden » - Transversale visie op de uit te voeren maatregelen en acties

© UNIPSO

Inspiré du schéma « Le vieillissement actif » du secrétariat aux aînés, Québec, 2009

overeenkomt met:

- "Ouderen de kans geven om op volwaardige wijze deel te nemen aan de samenleving;
- Bevordering van de werkgelegenheid voor ouderen;
- Ouderen in staat stellen een actieve bijdrage te leveren via vrijwilligerswerk (vaak als gezinshelper);
- Ouderen in staat stellen om zelfstandig te leven door

een aangepaste huisvesting, infrastructuur, IT-toepassingen en vervoer"³¹.

Hoewel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zich nog in het stadium van bezinning en van enkele initiatieven op dit gebied bevindt, zijn sommige regio's en landen al begonnen met de ontwikkeling van deze transversale economie, zoals het Waalse gewest, Frankrijk en China. Een blik op enkele van deze ontwikkelingen.

II. BENCHMARKING: ZULLEN WE ERGENS ANDERS GAAN KIJKEN?

a) In het Waalse gewest

Volgens het Waals Instituut voor Evaluatie, Prognose en Statistiek (IWEPS) maakten 65-plussers in Wallonië in 1991 15,3% van de bevolking uit, en in 2020 18,9%. In 2070 zou dit percentage 27,1% moeten bereiken. Deze vergrijzing stelt dan ook grote economische en maatschappelijke uitdagingen.

Wallonië, dat zich bewust is van het economisch potentieel van de Silver economy, met name wat betreft het scheppen van lokale werkgelegenheid die niet makkelijk kan worden verplaatst, en dat het dagelijks leven van ouderen wil verbeteren, heeft net als Frankrijk (zie hieronder) een initiatief gelanceerd voor de oprichting van een Silver economy die alle bij deze problematiek betrokken actoren kan verenigen en bijeenbrengen.

In deze context heeft het Waalse parlement op 19 april 2017 een resolutie aangenomen die tot doel heeft in Wallonië een Silver economy op te zetten ten dienste van ouderen voor een kwaliteitsvol leven. Doel is steun te ontwikkelen voor bedrijven die actief zijn in de Silver economy en de creatie van economische activiteit op dit gebied te stimuleren.

In de Waalse Gewestelijke Beleidsverklaring 2019-2024 staat dat de mogelijkheden voor meer investeringen in de Silver economy zullen worden geanalyseerd.

In tegenstelling tot de Franse benadering, die de Silver economy als een volwaardige sector beschouwt (zie verder), beschouwt Wallonië de Silver economy in het kader van een **transversale visie**, als een geheel van activiteiten met de bejaarde persoon als gemeenschappelijk doel.

³¹ Europese Commissie. (2010, september). 2012, Europees Jaar van actief ouder worden. Website: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=89&langId=fr&newsId=860>

Ook daar beginnen op de Silver economy gerichte projecten vorm te krijgen. In 2022 zal in Bouge een speciaal bedrijvenpark, **Care-YS** genaamd, worden aangelegd. Het moet ten minste 250 VTE-banen³² opleveren. Dit toekomstig park zal meer dan 30 bedrijven samenbrengen op een terrein van 13 hectaren. Het zal onderdak bieden aan ondernemingen die actief zijn in de gezondheidssector, en meer bepaald op het gebied van de autonomie van ouderen, zieken of mindervaliden, de voedingsgezondheid en de e-gezondheid.

b) In Frankrijk

Volgens de prognoses van het Franse Nationale Instituut voor Statistiek en Economische Studies (INSEE) zal in 2060 bijna 1 op de 3 Fransen ouder zijn dan 60 jaar.

Volgens het CREDOC (Centre de recherche et d'observation des conditions de vie) nemen 50-plussers bovendien bijna 50% van de totale consumptie in Frankrijk voor hun rekening. Deze vaststelling stelt de vooruitzichten inzake de evolutie van de markt van de zilveren economie op de voorgrond.

Ouderen zijn immers **actieve consumenten** geworden van diensten, of die nu gericht zijn op hulp aan kwetsbare personen of op uitrusting, verzekeringen en vrijetijdsbesteding. Er wordt dus een echte markt opengesteld voor bedrijven, zoals blijkt uit de volgende grafiek.

De Franse beleidsmakers hebben begrepen dat het van belang is om een netwerk van de « Silver Economy » te ontwikkelen dat drie soorten bedrijven omvat:

1. Startups;
2. Ondernemingen waarvan de producten zich in het proces van "seniorisering" bevinden, zoals banken, gedrukte media, cruises, ziekenhuizen, enz;

© Bureau Économique de la Province de Namur

3. Bedrijven die producten vervaardigen die speciaal voor senioren zijn bestemd.

In deze context en op initiatief van de ministeries van Volksgezondheid en Economie is in 2009 de **vereniging France Silver Eco** opgericht, waarin de verschillende bij dit thema betrokken actoren zijn verenigd. Deze vereniging heeft tot doel "spelers bijeen te brengen die gezamenlijk oplossingen en producten willen aanbieden om tegemoet te komen aan de behoeften van senioren, ongeacht of zij actief en onafhankelijk zijn, kwetsbaar zijn of hun autonomie verliezen. Plaatselijke overheden, industriële, financiers, clusters, representatieve federaties, allemaal leden van een zelfde ecosysteem die erin moeten slagen gemeenschappelijke doelstellingen te delen om de zaak van de samenleving van de lange levensduur vooruit te helpen. De vereniging pleit voor een actieve visie op ouder worden waarbij aangepaste huisvesting, mobiliteit,

sociale integratie en preventieve gezondheidszorg essentieel zijn om gezond ouder te worden"³³.

Daarnaast werd in 2014 een **risicokapitaalfonds** opgericht voor de financiering van bedrijven die investeren in de Silver Economy, teneinde de particuliere sector bij dit project te ondersteunen.

In 2013 heeft de Franse regering de **industriële sector "Silver Eco"** gelanceerd, die georganiseerd is tussen regio's en departementen. Concreet stellen de regio's het aanbod op en zijn de departementen verantwoordelijk voor het structureren van de vraag.

In 2013 werd in de Parijse regio een unieke cluster van spelers in de zilveren economie opgericht: **de Silver Valley**. Op de 5.000 vierkante meter grote site zijn innovatieve bedrijven, een showroom en laboratoria samengebracht. Deze verenigt momenteel **300 spelers** die zich richten op de ontwikkeling van een nieuw aanbod voor ouderen. Dit "ecosysteem voor beter ouder worden" heeft tot doel, de ontwikkeling en het op de markt brengen van innovatieve oplossingen ter bevordering van het beter ouder

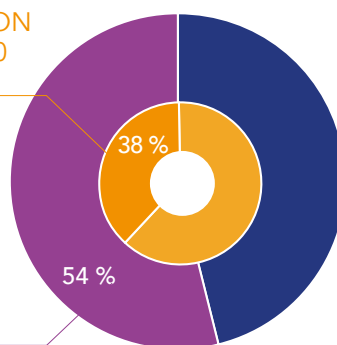

© Silver Valley

Figuur 7: Aandeel van de uitgaven van Franse 50-plussers in 2015

PART DE
POPULATION
PLUS DE 50
ANS

DÉPENSES
DES PLUS
DE 50 ANS

© INSEE

Bron: lafinancepourtous.com d'après Credocet l'INSEE, 2014 et 2015

DONT:

- 64 % des dépenses de **santé**
- 58 % des dépenses d'**équipement**
- 57 % des dépenses de **loisirs**
- 56 % des dépenses d'**assurance**

³² Economisch Bureau van de Provincie Namen. (2018). Care-Ys - 13 hectaren gewijd aan de zilveren economie. Website: <https://www.bep.be/wp-content/uploads/2018/10/BEP-Care-Ys-13-hectares-dedies-a-la-silver-economie.pdf>

³³ Frankrijk Silver Eco. (2020). France Silver Eco: Het nationale netwerk van publieke en private spelers in de Silver Economy. Website: <https://www.france-silvereco.fr/p-1-france-silver-eco>

© YouTube Ubiquid

Het bedrijf **Ubiquid** heeft een linnenbeheersysteem voor bejaarden-tehuizen ontwikkeld. Dankzij etiketten die werken volgens het principe van radio-identificatie kunnen honderden kledingstukken in enkele seconden worden geïdentificeerd.

la Gazette
famileo

Le premier journal qui ne parle que de votre famille

29
AVRIL
2019

COLETTE GUÉRIN
3 AVENUE PASTEUR
35400 SAINT-MALO

Il s'agit de vous écrire

Anniversaires

Claire Legrand

Vincent Guérin

Benoit Guérin

Isabelle Guérin

Inès Legrand

Louis Guérin

Fêtes

Augustin

le 27 mai

Paul

le 29 juin

Claire

le 31 août

© Famileo

Famileo is een mobiele applicatie die foto's en/of berichten van familie of vrienden omzet in een papieren krant voor verpleeghuisbewoners.

© Auxivia

Auxivia heeft een slim glas ontworpen om uitdroging bij ouderen te voorkomen. De glazen zijn in staat de hoeveelheden te meten die daadwerkelijk door de persoon worden gedronken. Wanneer de gecontroleerde persoon niet genoeg gedronken heeft, wordt onmiddellijk een lichtstelsel geactiveerd.

© Pixabay

worden en het genereren van groei en werkgelegenheid te versnellen.

De Silver Valley-cluster heeft al enkele innovaties voortgebracht (zie hiernaast).

c) In China

De bejaarde bevolking van China is een van de snelst groeiende ter wereld³⁴.

Volgens het Blue Book on the Development of the Ageing Industry in China, dat in september 2014 door het Nationaal Comité voor de vergrijzing werd gepubliceerd, zou het aantal 60-plussers in 2050 naar verwachting oplopen tot 480 miljoen, oftewel tot bijna een derde van de nationale bevolking. China is dus 's werelds grootste potentiële markt voor ouderenzorg, met een gemiddelde toename van 7,7 miljoen mensen ouder dan 60 jaar per jaar tussen nu en 2050.

Gelet op de algemene vergrijzing van de bevolking moet China een aantal hervormingen doorvoeren, waaronder de verbetering van het stelsel van sociale bescherming voor ouderen (met inbegrip van de nodige pensioenen en toelagen), de invoering

van een specifieke verzekering voor afhankelijke ouderen, de marktintroductie van leeftijdsgebonden producten, de versterking van de dienstverlening en, meer in het algemeen, de coördinatie van de verschillende beleidsmaatregelen die ten uitvoer worden gelegd, met duidelijke richtlijnen.

Bovendien neemt de vraag naar zorg en diensten voor ouderen weliswaar toe, maar blijft het totale aanbod ontoereikend. Als antwoord op het probleem van de vergrijzing heeft China een reeks beleidsmaatregelen genomen om de vergrijzingsindustrie te ondersteunen en een systeem van zorgdiensten voor ouderen op te bouwen. Deze maatregelen, die van provincie tot provincie en van gemeente tot gemeente verschillen, zijn gebaseerd op de goedkeuring van een vijfjarenplan voor de ontwikkeling van de vergrijzingsindustrie in China³⁵. Enkele doelstellingen van het plan:

- ✓ Verbetering van het stelsel van ouderdomsverzekering, versterking van het stelsel van medische basisverzekering en verhoging van de sociale steun voor ouderen;

³⁴ DG Trésor. (2015, April). Zilverreconomie markten. Website: <https://www.adi-na.fr/wp-content/uploads/2016/12/2015-04-Benchmark-Silver-economie.pdf>

³⁵ Dit plan werd op 17 september 2011 door de Raad voor Staatszaken aangenomen.

- ✓ Verbetering van de medische basisdiensten voor ouderen en uitbreiding van het aantal ziekenhuizen op wijkniveau om zorgdiensten te verlenen aan 65-plussers en om leeftijdsgebonden ziekten te voorkomen;
- ✓ Een op gezinnen gebaseerd systeem van diensten (door gezinnen aan te moedigen met of in de buurt van ouderen te gaan wonen, of door uitkeringen te verstrekken en ouderen te registreren als ingezetenen in de steden waar hun kinderen wonen) en gemeenschappen op te zetten, ondersteund door overheidsinstanties;
- ✓ Vaststelling en bevordering van technische normen voor bouwprojecten in de stad en op het platteland ten behoeve van ouderen;
- ✓ ...

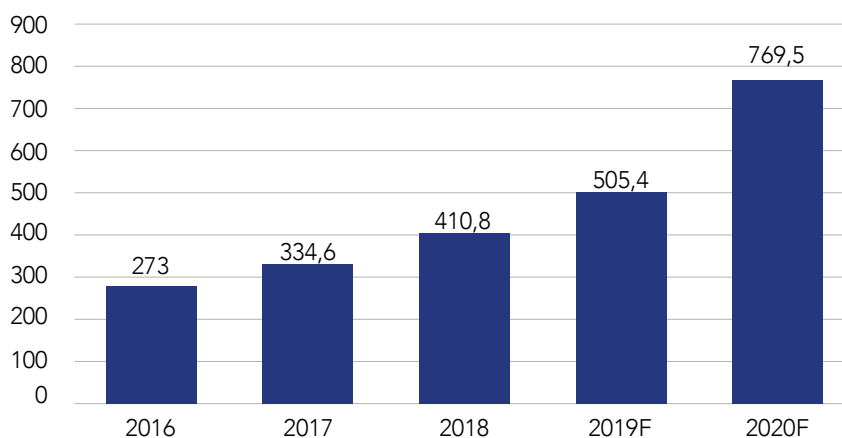
In China bestaat 78% van de bejaarde bevolking uit mensen met een midden- of hoog inkomen. Zij zijn bereid geld uit te geven, en wel op 4 gebieden in het bijzonder:

1. Vrije tijd, toerisme en lichaamsbeweging;
2. Mode en schoonheid;
3. Gezondheidsproducten;
4. Zorgdiensten/producten.

De **toeristische sector** is een van de eerste begunstigen van de Silver Economy, waarbij de wens om te reizen en te ontdekken wordt aangewakkerd door deze oudere bevolkingsgroep. Volgens China's National Committee on Ageing maakt het **aantal toeristen boven de 60 jaar meer dan 20% uit van het totale aantal toeristen**. In 2018 bedroeg de toeristische consumptie van de senioren in China meer dan 400 miljard yuan. Verwacht wordt dat dit cijfer gestaag zal toenemen tot 800 miljard yuan in 2021.

Wat de initiatieven betreft, zitten in het district Rudong, op twee uur van Shanghai, elke dag honderden grijsharige studenten op de banken van de "**universiteit van de ouderen**". Zij studeren er muziek, kalligrafie, literatuur en schilderkunst voor het bescheiden bedrag van 80 yuan (10 euro) per semester. In China studeren

Figuur 8: Toerismeconsumptie van ouderen in China
(in miljarden yuan), 2016-2020.

Bron: iimedia Research, PWC
<https://www.iimedia.cn/c400/64579.html>

daxueconsulting
beijing shanghai

© Daxue Consulting

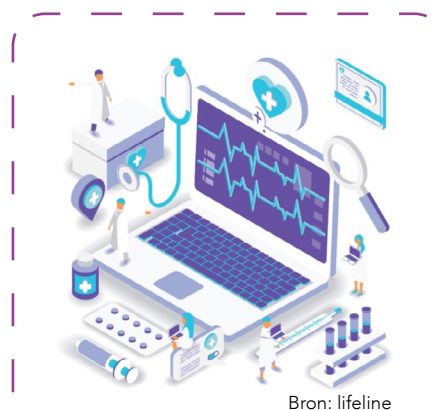
reeds meer dan 7 miljoen senioren aan dergelijke universiteiten die speciaal voor hen zijn opgezet. De autoriteiten hopen zelfs dat elke stad tegen 2020 haar eigen universiteit voor gepensioneerden zal hebben.

toch al enkele initiatieven die de weg voorbereiden naar een complementaire economie die gericht is op de verwachtingen en behoeften van ouderen, met als doel hen als betrokken actoren in de samenleving te houden. **Hierna enkele initiatieven in de schijnwerpers.**

III. EEN OVERZICHT VAN ENKELE INITIATIEVEN IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Gelet op de talrijke kansen en uitdagingen die de vergrijzing van de bevolking met zich meebrengt, moet het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn situatie objectief evalueren en een specifieke ontwikkelingsstrategie voor de zilveren economie aannemen, in overleg en in synergie met de economische actoren die rechtstreeks bij deze problematiek betrokken zijn. Ook dient rekening gehouden met bepaalde specifieke kenmerken, met name deze welke verband houden met het fenomeen van de bestaansonzekerheid dat een belangrijk deel van de Brusselse bevolking treft, of met aspecten die met multiculturalisme verband houden.

Hoewel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zich nog in de denkfase bevindt wat betreft de ontwikkeling van de Silver Economy op zijn grondgebied, zijn er

Bron: lifeline

De **Lifeline** applicatie stelt een innovatief elektronisch patiëntendossier voor residentiële en ambulante zorginstellingen, alsmede voor bejaardentehuizen ter beschikking. Het stelt de gebruiker in de mogelijkheid om een real-time overzicht te hebben van de werklast van de dag, diagnoses te registreren, voorschriften te coderen en om voorraden te beheren. Dankzij deze toepassing kan de patiënt ook via een beveiligd kanaal met zijn referent communiceren, zijn agenda raadplegen, enz.

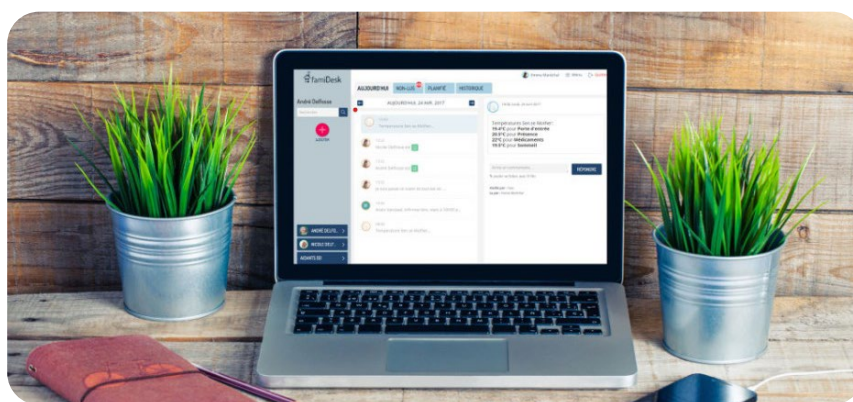

Kaspard is een afstandssensor die hoog tegen een muur wordt geplaatst en die dankzij zijn algoritme bewegingen in de kamer detecteert. Het geeft een alarm bij het uit bed stappen, vallen of niet terugkeren in bed binnen een bepaalde tijd. Het verplegend personeel heeft voortdurend informatie en kan snel ingrijpen om de bewoner te helpen als dat nodig is. Elke bewoner heeft een ander risicoprofiel en mobiliteitspotentieel.

Bron: Neveo

Neveo is een mobiele toepassing waarmee u een maandelijks papieren tijdschrift kunt samenstellen dat de foto's verzamelt die - via een web- of mobiele toepassing - door de bijdragers van een tijdschrift worden ingediend. Neveo zorgt vervolgens voor de opmaak van de foto's en het afdrucken van de agenda, die wordt gemaaild naar ouders of grootouders die vaak niet vertrouwd zijn met smartphones of sociale netwerken. Het aantal foto's in elke krant varieert van 50 tot maximum 180, en het bedrijf levert zijn albums in vijf talen en in 100 verschillende landen.

FamiDesk is een systeem voor collaboratief berichtenverkeer, gebaseerd op het papieren notitieblok voor communicatie, dat zowel de menselijke als de technologische omgeving integreert. Het brengt verzorgers (familieverzorgers, burens, vrienden, verre familie, enz.) en gezondheids-, zorg- en persoonlijke dienstverleners rond en met de verzorgde persoon samen.

Bron: famiDesk

IV. INTERVIEW MET SIMON ERKES EN OLIVIER BROLIS - SENIOR MONTESSORI

Senior Montessori is een vereniging voor de opleiding en ondersteuning van professionals op het gebied van ouder worden of van andere personen die belangstelling tonen voor deze problematiek. Deze vereniging is gevestigd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en is actief in heel België. De opdracht van de VZW bestaat erin, de blik op de ondersteuning van ouderen te veranderen, evenals de wijze waarop men deze in de praktijk brengt, zodat zij een gevoel van controle over hun leven kunnen behouden en opnieuw een rol kunnen spelen binnen een gemeenschap.

Ontmoeting met **Simon Erkes**, directeur van Senior Montessori en **Olivier Brolis**, hoofd Intern Beheer en Onderzoeksactiviteiten.

Brupartners: Waarom heeft u zich op deze industrie gericht? Welke bevinding of vraag lag aan de basis van het project?

Simon Erkes en Olivier Brolis: De realiteit van de vergrijzing houdt ons allen min of meer rechtstreeks bezig. Voor sommigen vandaag, door de situatie van een ouder of familielid, voor allen morgen, door onze menselijke conditie.

Historisch gezien heeft de evolutie van de samenleving en van het overheidsoptreden op het gebied van hulp en steun aan bejaarden geleid tot een versterking van de medische

Simon Erkes

Olivier Brolis

dimensie ervan. In de jaren zeventig werd, met name om het hoofd te bieden aan de hoge financiële en logistieke kosten van langdurige ziekenhuisopname van bejaarde patiënten, besloten om de zorgdimensie in de verpleeghuissector te ontwikkelen; dit resulteerde met name in het verschijnen van de "V" in het acroniem RH(-RVT)³⁶ en de daarmee gepaard gaande aanvullende financieringsmechanismen. Sindsdien heeft dit in de loop van de decennia geleid tot een drievoudige beweging in de evolutie van de sector: ten eerste, de structurele plaats van deze instellingen als de kern van de overheidsstrategie voor ouderen, ten tweede, een toename van het referentiekader van ziekenhuizen in de organisatie van steeds grotere structuren en, tenslotte, een toenemende deelname van particuliere actoren met winstoogmerk.

In het collectieve onbewuste wordt ouderdom grotendeels geassocieerd met ziekte of andere negatieve voorstellingen van invaliditeit of zwakte, en dit is nog meer uitgesproken in zorgomgevingen. Deze zware kijk, die fatalistisch is ten aanzien van het verstrijken van de tijd en de bestaande antwoorden, is een last voor iedereen die deze ervaart, en heeft een negatieve invloed op de kwaliteit van zijn leven:

- De bejaarde, die heel vaak de concrete uitingen van dit agisme ondergaat. Deze gevolgen kunnen tot uiting komen doorheen een afname van het gevoel van eigenwaarde, een gevoel van verlies van controle of een verminderde inspraak in hun levenskeuzes, vooral in situaties van institutioneel wonen waar zij in de eerste plaats worden gezien doorheen het prisma van zorg en veiligheid.
- Professionelen in alle beroepen die dagelijks werken met, voor het merendeel, een immense toewijding en gevoel voor Menselijkheid. Zij zien meestal maar al te weinig van het positieve effect van hun inspanningen, en hun banen onthullen de tegenstrijdige bevelen van een

organisatiemodel dat bedoeld is om efficiënt en winstgevend te zijn en dat ten dienste staat van de mens, aan wiens basisbehoeften in dit model niet op positieve wijze kan worden voldaan.

- Zorgverleners, wier uitputtende dagelijkse leven wordt gekenmerkt door gevoelens van eenzaamheid en machteloosheid, worden geconfronteerd met het feit dat zij zich verplicht voelen om zelf keuzes voor hun dierbare te maken.

Geconfronteerd met deze vaststellingen wilde Senior Montessori actie ondernemen om bij te dragen aan de opbouw van een samenleving die beter rekening houdt met haar senioren. Uitgaande van een op de Montessori-pedagogie geïnspireerde methode voor de ondersteuning van cognitief kwetsbare ouderen, hebben wij een positieve en inclusieve systemische visie op het ouder worden ontwikkeld die de aandacht voor de realiteit van elk van de betrokkenen versterkt en die de oudere persoon volledig in het centrum van zijn of haar leven en in de samenleving plaatst.

Maria Montessori zei dat om het probleem van de opvoeding op te lossen, de eerste stap niet in de richting van het kind moet worden gezet, maar van de volwassen opvoeder. Concreet hebben wij besloten om zowel op te treden op het bestaande institutionele terrein, via onze opleidingen en andere programma's voor de begeleiding van professionals, als ter ondersteuning van innovatie en het ontstaan van alternatieven buiten de instellingen, die op deze verschillende uitdagingen een positief antwoord bieden.

 Brupartners: Welke feedback krijgt u van professionals van de veroudering over de geboden ondersteuning en training?

 Simon Erkes en Olivier Brolis: Uit de analyse van de evaluaties van de opleidingen, uitgevoerd bij meer dan 1.000 volledig opgeleide veldwerkers, komen drie verschillende reacties naar voren:

- De meeste mensen zijn enthousiast over de verandering, brengen die in praktijk en ervaren de positieve effecten ervan. Zij krijgen door de overgedragen technieken en hulpmiddelen weer zin in hun werk, een positief beeld van hun beroep en handelingsbekwaamheid. Zij getuigen ervan dat zij in hun dagelijks leven weer een menselijke dimensie hebben gekregen, wat zich vertaalt in een hernieuwde motivatie, een beter welzijn op het werk en een sterk gevoel van gehoord en gewaardeerd te worden.
- Mensen wier enthousiasme wordt getemperd door het institutionele apparaat en die binnen hun organisatie niet de nodige steun vinden om de nieuwe oplossingen, die hun worden voorgesteld, ten uitvoer te leggen. Deze mensen geven dus blijk van het gevoel dat zij veel moeite doen, maar niet in de goede richting, dat zij het eerder slechter dan beter doen, wat hen belemmert om op een positieve manier met hun inzet te leven.
- Mensen die de boodschap mooi vinden, maar menen dat het niet anders kan gezien de middelen waarover zij beschikken. Voor sommigen is het zelfs moeilijk om hun praktijk anders te zien, omdat zij ervan overtuigd zijn dat de inspanningen die zij gedurende zo vele jaren hebben geleverd, de juiste waren.

 Brupartners: Autonomie, onafhankelijkheid, sociale participatie, het herwinnen van een plaats en een rol in een gemeenschap staan centraal in de bekommernissen van Senior Montessori en de opleidingen die de vereniging aanbiedt. Zijn deze vraagstukken van essentieel belang voor de ontwikkeling van een economie en een samenleving die op de ouderen zijn afgestemd? Wat zijn de redenen hiervoor?

 Simon Erkes en Olivier Brolis: De genoemde dimensies onderbouwen onze

³⁶ "Rusthuis" of "Rust- en verzorgingstehuis".

globale visie op de samenleving met een positieve visie op de mens die op een deugdzame manier met zijn omgeving omgaat, hetzij fysiek, hetzij sociaal, en in dienst daarvan. Dus ja, het is meer dan belangrijk: het is essentieel.

Het gaat over een andere kijk op ouder wordende mensen. We moeten hen beschouwen zoals iedereen: burgers, actoren, bijdragers aan het sociale, economische, democratische, culturele en spirituele leven... en niet uitsluitend als consumenten, wier problemen in verband met het ouder worden kansen zouden bieden voor de ontwikkeling van producten of diensten met een groot groeipotentieel.

Door de stijging van de levensverwachting neemt de duur van de zogenaamde inactieve ervaring toe (om de - oh zo veelzeggende - economische term te gebruiken). Dit leidt tot nieuwe aspiraties rond het leven na de arbeid. Deze zijn opgebouwd rond de basisbehoeften die het hele leven blijven doorlopen, zoals als een volwaardig persoon beschouwd worden, zin in je leven vinden, in beweging en verbinding zijn, bij groepen horen en je nuttig voelen in het dagelijks leven. Een zogenaamd bejaard persoon (65 jaar en ouder) blijft en streeft naar echte levensprojecten, niet alleen voor zichzelf, maar ook voor zijn gemeenschap of de samenleving in het algemeen. Met andere woorden, het is niet omdat men met pensioen gaat dat men geen maatschappelijke waarde meer vertegenwoordigt, dat men een last is die uit morele redenen of liefdadigheid moet worden verzorgd. Integendeel, deze mensen zijn nog steeds een bijdragende economische factor en dragers van een economische toegevoegde waarde. Zij oefenen allen activiteiten uit die economische meerwaarde genereren, hetzij direct, hetzij indirect via de productie van positieve externe effecten.

Naast de mensen die nog aan het werk zijn, lijken ons twee recente voorbeelden dit perspectief op positieve wijze te illustreren: de eerste maanden van de lockdown hebben een essentiële sociale en economische rol van de grootouders in het evenwicht van de gezinssystemen aan het licht gebracht, door de toepassing

van solidariteit op het gebied van de kinderopvang. Hetzelfde geldt met name voor hun vrijwillige deelname aan verenigingen die hierin een antwoord vinden op het gebrek aan structurele middelen. In dezelfde geest denken wij ook aan dit rust- en verzorgingstehuis dat een takenschool heeft geopend voor de kinderen uit de buurt die bij hun schoolwerk begeleid worden door de bewoners; iedereen profiteert van de bijdragen van deze deugdzame dynamiek.

Als we de positie van de bejaarde als consument in aanmerking nemen, zonder hem of haar tot die rol te reduceren, lijkt het ons belangrijk om diensten aan te bieden die zijn afgestemd op hen die lijden aan een verlies van autonomie, juist om hen te helpen zo onafhankelijk en voldaan mogelijk te zijn. Het gaat daarentegen niet om het aanbieden van "senioren"-diensten/producten die zich soms, met de beste bedoelingen, op basis van deze dominante en stigmatiserende kijk op ouderdom ontwikkelen. Ieder persoon zou bijvoorbeeld liever de middelen krijgen om positieve en zinvolle sociale relaties te onderhouden dan te profiteren van een product dat zijn emotionele en relationele gebreken compenseert.

Naast de ontwikkeling van op ouderen gerichte diensten is de fundamentele uitdaging echter veeleer ervoor te zorgen dat zij toegang kunnen blijven hebben tot alle producten en diensten die voor een doorsnee burger beschikbaar zijn, door dit aanbod zo nodig aan te passen aan de leefsituatie van ouderen. Als voorbeeld denken wij aan de gemeente Brugge die met het FOTON-project een bewegwijzeringssysteem heeft ontwikkeld voor winkeliers in de binnenstad. Deze zijn speciaal opgeleid in de mogelijke opvang van cognitief zwakkeren. Dit teken, een kleine rode stropdas die in de etalage van de winkel hangt, geeft aan iedereen aan dat de mensen die er werken in staat zijn adequaat te reageren op dit bijzonder onthaal. De kwestie van de gevolgen van de digitale evolutie van de bankdiensten voor ouderen toont daar weer duidelijk aan dat er nog een lange weg te gaan is...

 Brupartners: Hebt u het gevoel dat er in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een gebrek is aan concrete

initiatieven die gericht zijn op de behoeften en verwachtingen van senioren, zoals uw vereniging?

 Simon Erkes en Olivier Brolis: We zien een reeks concrete initiatieven ontstaan, heel vaak afkomstig uit of in de onmiddellijke nabijheid van de sector van de sociale economie. Deze richten zich op acties die uitgaan van de behoeften en verwachtingen van ouderen, zonder vooropgezette ideeën. Wat deze initiatieven gemeen hebben, is dat zij senioren centraal stellen in hun denken en handelen en dat zij gebaseerd zijn op sterke waarden door een positieve visie op het ouder worden voor te stellen die gebaseerd is op menselijke waardigheid en respect voor de fundamentele rechten en vrijheden van eenieder, het recht op een kwaliteitsvol leven en het behoud van een rol voor senioren in de samenleving. We kunnen in dit verband een project aanhalen zoals Bras-Dessus-Bras-Dessous, de lokale ondersteuningsnetwerken zoals Zoom Senior of Het BuurtPensioen, de thuiszorgdiensten van de VZW Gammes, of de visie van gecoördineerde zorg van Dionysos.

Het is opwindend om deze ontwikkeling in Brussel op te merken (en we zien het ook in de groeiende belangstelling van een reeks meer traditionele actoren die naar ons kijken om hun manier van werken te veranderen). Niettemin lijkt het ons dat deze initiatieven soms moeilijkheden ondervinden om zich op grote schaal te verspreiden, omdat hun bedrijfsmodel hen over het algemeen niet toelaat om voldoende financiële reserves te genereren of voldoende kapitaal aan te trekken.

 Brupartners: Wat zouden uw aanbevelingen zijn aan de spelers in de Brusselse samenleving om een Silver Economy te ontwikkelen die niet gericht is op groei en zakelijke kansen, maar op de verwachtingen, behoeften en vaardigheden van ouderen?

 Simon Erkes en Olivier Brolis: Uit onze vaststellingen en het vijfjarig bestaan van Senior Montessori kunnen we het volgende afleiden. Het komt erop aan over projecten, producten of diensten na

te denken met de bedoeling positief en kwalitatief in te spelen op maatschappelijke behoeften, veeleer dan uit te gaan van een marktopportunititeit die gericht is op het economisch en financieel potentieel op korte of middellange termijn. De Silver Economy moet zich richten op mensen en hun basisbehoeften. Het gaat om het bieden van zinvolle antwoorden die levenskwaliteit genereren voor iedereen, de senioren van vandaag en morgen en hun formele en informele verzorgers.

Het ondersteunen van een sterke positieve sociale impact, gebaseerd op de gevalideerde behoeften van de ouderen en het ondersteunen van hun actiemogelijkheden, stelt ons in staat kwalitatieve oplossingen aan te reiken die - door hun aard - een positieve verspreiding kennen en aldus financiële inkomsten genereren die veel verder gaan dan wat werd gehoopt. Hierdoor kunnen wij winstmarges genereren die opnieuw

worden geïnvesteerd in toekomstige ontwikkelingen en in een duurzame sociale impact.

Dit economische leesrooster heeft ons onlangs in staat gesteld om de organisatie te consolideren door haar middelen te hybridiseren. Door de nadruk te leggen op de sociale impact van een product of dienst, kunnen er meer keuzemogelijkheden worden geboden in het kader van zijn ontwikkelingscircuit. Vandaag de dag hebben we bij Senior Montessori activiteiten die marktmiddelen genereren, specifieke activiteiten die worden ondersteund in het kader van gesubsidieerde oproepen tot het indienen van projecten, of nog, gratis activiteiten ten dienste van iedereen. Wij zijn er dan ook van overtuigd dat wij niet (al te) onderhevig zijn aan de druk van de markt die een organisatie ertoe kan brengen uitsluitend te handelen om te overleven, ten nadele van haar bestaansredenen. Deze

structurele houding geeft ons een grote mate van vrijheid in ons dagelijks leven en stelt ons in staat een zekere controle te behouden over het werktempo of het beheer van de groei van de organisatie.

Er bestaan andere modellen en een andere Silver Economy is mogelijk. ■■■

V. CONCLUSIE

Dit citaat geeft de geest van het Silver Economy project weer. Ouderdom betekent niet het abrupte en definitieve einde van het leven in de maatschappij. Ouderen willen een gezond, actief en onafhankelijk leven blijven leiden en zijn bereid om hun geld te besteden aan innovatieve oplossingen die hen dat leven kunnen bieden.

“ *Ouderdom is een uitkijkpunt van waaruit je het leven kan bekijken*

Dona Maurice Zannou ”

Beetje bij beetje komen er oplossingen, maar er moeten nog verschillende kwesties worden aangepakt om een economie tot stand te brengen waarin de bejaarde centraal staat, met name wat betreft de financiering van de pensioenen, de stabiliteit van de gezondheidszorg en de huisvesting.

Hoewel de ontwikkeling van de Silver Economy nog in de kinderschoenen staat, lijkt het, zowel in Brussel als elders, van essentieel belang dat de tenuitvoerlegging ervan wordt geleid door een menselijke, inclusieve en zorgzame visie, en niet door een louter economische en utilitaire visie.

De toenemende vergrijzing van de bevolking zal de komende jaren het lot zijn van het Brussels gewest, net als van andere Belgische en Europese regio's. De Europese commissie, die zich bewust is van de uitdagingen in verband met de vergrijzing en de Silver Economy, benadrukt de sleutelrol van de politieke besluitvormers: "Een intelligent politiek klimaat, met passende stimulansen en ondersteunende maatregelen, zal van essentieel belang zijn om deze overgang te vergemakkelijken en zal er aldus toe bijdragen dat de bijkomende sociale en economische voordelen sneller worden gerealiseerd"³⁷.

Door de ontwikkeling van een Silver Economy op een samenhangende, relevante en transversale manier te benaderen, krijgen de actoren in de samenleving de kans om het fenomeen van de vergrijzing niet als een lastig probleem te beschouwen, maar als een kans om ouderen actief bij de samenleving te betrekken.

Een goede verstaander...

³⁷ Europese Commissie. (2015). De Zilverconomie – Samenvatting. Website: <https://op.europa.eu/nl/publication-detail/-/publication/2dca9276-3ec5-11e8-b5fe-01aa75ed71a>

Het initiatiefadvies van **Brupartners** betreffende de impact van de **COVID-19**-crisis op de situaties van **armoede** en **bestaansonzekerheid** in het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest**

Op het moment dat de vaccinatiestrategie een epiloog van de COVID-19-crisis laat verhoppen, werken de verschillende Regeringen aan de voltooiing van de Relanceplannen die alle Gewesten van het land in staat moeten stellen om zich snel en duurzaam te herstellen. Brupartners is zich bewust van de uitdagingen die eigen zijn aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en heeft een aanzienlijk werk verricht om de problematiek van armoede en bestaansonzekerheid in Brussel grondig te onderzoeken, in het licht van de veranderingen die het gevolg zijn van het uitbreken van het virus. Het resultaat van deze werkzaamheden is bedoeld als leidraad voor de politieke besluitvormers, zodat de doelstellingen van de armoedebestrijding in ons Gewest een wezenlijk onderdeel van elk overheidsbeleid en, a fortiori, van elk Relanceplan zouden worden.

CONTEXT

Tijdens zijn werkzaamheden inzake het advies betreffende het tweejaarlijks verslag 2018-2019 over Bestaansonzekerheid, Armoede en Sociale uitsluiting¹, heeft Brupartners de toename van situaties van armoede en bestaansonzekerheid als gevolg van de COVID-19-crisis aan de orde gesteld. Deze opvallende bevindingen in verband met de gezondheids crisis op de voorgrond plaatsen en een reeks aanbevelingen betreffende situaties van armoede en bestaansonzekerheid in Brussel formuleren was absoluut noodzakelijk om de overheden ertoe aan te zetten om alle elementen van deze complexe problematiek in hun toekomstige beslissingen te integreren.

Om zijn werkzaamheden te ondersteunen, is Brupartners bij verschillende instanties ten rade gegaan:

- Het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen inzake de genderdimensie van de COVID-19-crisis;
- Het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting inzake de verschillende activiteiten en rollen van het Steunpunt in verband met de COVID-19-crisis;
- UNIA inzake de situatie in Brussel met betrekking tot COVID-19 in termen van fundamentele rechten en discriminaties;
- view.brussels (Actiris) inzake de gevolgen van de COVID-19-crisis voor de Brusselse arbeidsmarkt;
- De Koning Boudewijnstichting die haar Barometer Digitale Inclusie heeft voorgesteld;
- Het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad dat de

potentiële uitdagingen, gevaren en crisissen in het Brussels Gewest als gevolg van de COVID-19-pandemie heeft uiteengezet.

Op basis van de informatie die tijdens deze hoorzittingen en tijdens interne werkzaamheden werd verzameld, heeft Brupartners de problematiek van armoede en bestaansonzekerheid in Brussel via verschillende pijlers benaderd : gelijkheid van mannen en vrouwen, opleiding en werkgelegenheid, tewerkstelling, gezondheid en geestelijke gezondheid, sociaal-ruimtelijke ongelijkheden, toegang tot openbare diensten en de afstemming van het privéleven op het beroepsleven, met een heel bijzondere aandacht voor doelgroepen die bij hun inschakeling in de wereldwereld regelmatig het slachtoffer van discriminaties zijn.

Allereerst stelt Brupartners vast dat de drievoudige crisis - op gezondheids-,

¹ Raadpleeg het advies hier [A-2020-030-BRUPARTNERS](#)

© Pixabay

economisch en sociaal gebied - die het gevolg is van de COVID-19-pandemie, effecten op korte, middellange en lange termijn heeft gehad en zal hebben. Hij benadrukt dat men de analyse-instrumenten moet laten evolueren en de Brusselse situatie op een gedifferentieerde manier moet bekijken, met name door gebruik te maken van gendermainstreaming². Aangezien vrouwen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest meer aan armoede zijn blootgesteld dan mannen, moet de door de gendermainstreaming-benadering voorgestelde analysestructuur het immers mogelijk maken om de politieke besluitvorming doelgerichter te maken en om ongelijkheden tussen vrouwen en mannen en discriminatie van doelgroepen te voorkomen.

MOGELIJKE ANBEVELINGEN

Een geïntegreerde aanpak van de bestrijding van armoede en discriminatie

Om de bestrijding van armoede en bestaansonzekerheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest doeltreffend te beheren, moeten de methodes evolueren, zodat de acties niet alleen gericht zouden worden, maar er ook een voortdurend contact tussen de besluitvormers en de burgers zou worden gewaarborgd.

Om de specifieke aanpak van dit thema te laten evolueren, beveelt Brupartners het volgende aan:

- Dedaadwerkelijke verwezenlijking van de fundamentele rechten in het centrum van elk overheidsbeleid plaatsen;
- Een studie en gekwantificeerde analyses uitvoeren, waarin gender- en armoedeperspectieven worden opgenomen, inzake de impact van de COVID-19-crisis op de Brusselse bevolking;
- Dialoogkanalen tussen overheden

en burgers tot stand brengen, met als doel het debat ook buiten de mediasfeer op gang te brengen;

- Ervoor zorgen dat de in het kader van de noodsituatie genomen maatregelen toegankelijk, begrijpelijk en op het gebied van de gevolgen voorzienbaar zijn;
- De verplichting inzake redelijke aanpassingen voor personen met een handicap laten toepassen.

Inkomens waarborgen en ongelijkheden voorkomen

Monetaire armoede-indicatoren wijzen erop dat een groot aantal inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest al vóór de crisis een laag inkomen hadden. Om ongelijkheden te voorkomen moet een overeenstemming inzake structurele problemen in verband met inkomens worden bereikt.

Om inkomensverliezen te bestrijden, vraagt Brupartners:

- Een waarborg voor ondernemingen van de social-profitsector inzake de verlenging van de compenserende maatregelen, en heel in het bijzonder voor de eerste twee kwartalen van 2021;
- Een uitbreiding van de economische premies tot de hele social-profitsector, om de tewerkstelling erin te bestendigen en het voortbestaan van hun activiteiten te waarborgen;
- Een beraadslaging over de maatregelen die met spoed werden genomen en die bepaalde inkomenscategorieën hebben kunnen begunstigen, maar die de situatie van de meest kwetsbaren niet noodzakelijkerwijs hebben verbeterd;
- Een evaluatie van de impact van tijdelijke werkloosheid op de inkomens van huishoudens.

Een inclusieve arbeidsorganisatie

Te midden van de werkzaamheden van Brupartners lijkt tewerkstelling het centrale element te zijn van het beleid dat het Gewest in staat zal stellen om zich te herstellen.

Hiertoe, en om een duurzame en solide ontwikkeling van de tewerkstelling in Brussel te waarborgen, stelt Brupartners voor om:

- De banden tussen gezins-, privé- en beroepsleven te structureren, door het netwerk van crèches en opleidingspartners te versterken, en tegelijkertijd volledige informatie over de verschillende formules op het gebied van loopbaanonderbreking en ouderschapsverlof te verstrekken;
- De genomen steunmaatregelen voor tewerkstelling zo doelgericht mogelijk te maken en om de effecten op lange termijn van deze verschillende steunmaatregelen te onderzoeken;
- Bij het herstel rekening te houden met een eerlijke verdeling van de lasten, met name wat betreft de handelshuur en andere terugkerende lasten voor ondernemingen;
- Bij de steunmaatregelen aan overgangssituaties voor personen te denken, zodat deze te allen tijde hun rechten zouden behouden. Deze waarborg moet gepaard gaan met de erkenning van de meer atypische statuten die alle werknemers in staat stellen om van de sociale zekerheid te genieten;
- Te zorgen voor een passende bescherming en alle noodzakelijke ondersteuning van zorgverstrekkers, onder meer door meer sociale en familiale diensten aan te bieden om hen en hun gezinnen te beschermen.

² Gendermainstreaming, of geïntegreerde benadering van de genderdimensie, is een strategie die erop gericht is de gelijkheid van vrouwen en mannen in de samenleving te versterken door de genderdimensie in de inhoud van het overheidsbeleid te integreren.

Toegankelijke openbare diensten

De toegankelijkheid van de openbare diensten is een conditio sine qua non voor de doeltreffendheid van individuele en sociale rechten.

Om de toegang tot de openbare diensten te waarborgen, beveelt Brupartners aan om:

- Na te denken over het beheer van crisissituaties door de overheidsdiensten, heel in het bijzonder ten aanzien van de digitale kloof;
- Een studie over de automatisering van rechten uit te voeren;
- Mechanismen te bestuderen om gezinnen die te lijden hebben onder de gevolgen van de digitale kloof, toegang te geven tot overheidsdiensten, waaronder e-learningplatforms.

Een duurzaam en betaalbaar huisvestingsbeleid

In een hoofdstad waar bijna 60% van de inwoners huurders zijn, moet een huisvestingsbeleid een onlosmakelijk deel uitmaken van elk beleid ter bestrijding van armoede.

Om de woonomstandigheden van alle Brusselaars te verbeteren, vraagt Brupartners om:

- Mechanismen te bevorderen om gezinnen met de meest bescheiden inkomens te helpen een woning te verwerven, met name door de *community land trusts*³ een duurzaam kader te bieden;
- De invoering van een huurtoelage van een begrenzing van de betrokken huurprijzen vergezeld te laten gaan van de markt brengen van kwaliteitswoningen tegen gematigde huurprijzen te versnellen;
- Het (huidige) moratorium op uitzettingen gepaard te laten gaan met dezelfde maatregelen als deze die tijdens de eerste lockdown werden genomen: een

premie voor huurders die door een inkomensdaling en een opschorting van de opzeggingstermijnen worden getroffen.

Digitaal en innovatiebeleid

De digitale vooruitgang moet het mogelijk maken om een gelijke administratieve behandeling van personen te waarborgen door drie beginselen te volgen: eenvoud, toegankelijkheid en transparantie.

Om deze beginselen in de praktijk te kunnen brengen, stelt Brupartners voor om:

- Een percentage van de schaalvoordelen die dankzij digitalisering worden gerealiseerd, te investeren in opleiding en bijstand voor diegenen die het hardst door de digitale kloof worden getroffen;
- Binnen de Besturen en de werking ervan een inclusieve "webcultuur" te ontwikkelen, om ervoor te zorgen dat de digitale ontwikkelingen bepaalde bevolkingsgroepen niet van openbare Besturen zouden vervreemden.

Gezondheidsbeleid

De COVID-19-crisis heeft ons herinnerd aan de centrale plaats die het stelsel van de gezondheidszorg in onze samenleving moet innemen.

Om ons stelsel van gezondheidszorg te bestendigen, beveelt Brupartners aan om:

- Te investeren in gezondheidsbevordering en

ziektepreventie, door met name de gezondheids-infrastructuur in de meest achtergestelde wijken te verbeteren;

- De toegankelijkheid van de voorzieningen voor geestelijke gezondheidszorg te verbeteren, met name wat de terugbetaling van de zorgdiensten betreft;
- Een permanent overleg tot stand te brengen tussen de gefedereerde entiteiten die in Brussel bevoegd zijn op het gebied van gezondheid, om zo tot transversale benaderingen op het gebied van bijstand en zorg te komen;
- Een langdurige tenlasteneming van intra-familiaal geweld te waarborgen.

Mobiliteitsbeleid

Aangezien mobiliteit vaak van fundamenteel belang is voor een goede inschakeling in de arbeidswereld, is het belangrijk om een duurzaam en doeltreffend beleid te waarborgen.

In dit verband beveelt Brupartners aan om na te denken over de leventijden, met name over het concept van het tijdskantoor, dat streeft naar een synchronisatie van de verschillende activiteiten om zo de verplaatsingsbehoeften te verminderen en de tijdskwaliteit en tijdsbesteding te verbeteren.

Indien u hierover meer wilt weten, nodigen wij u uit om dit [initiatiefadvies](#) te raadplegen op onze website (www.brupartners.brussels), tabblad "Adviezen/Bijdragen" → "Adviezen van Brupartners". III

© Pixabay

³ De Community Land Trust Brussels (CLTB) wil ervoor zorgen dat alle Brusselaars, in het bijzonder de meest kwetsbaren, toegang zouden hebben tot adequate huisvesting en volwaardige actoren in de stad van morgen zouden kunnen worden.

Het initiatiefadvies van Brupartners betreffende de voorstellen van actiepistes voor de opstelling en de uitvoering van een plan "Eenoudergezinnen"

Op 19 november 2020 heeft Brupartners een initiatiefadvies goedgekeurd betreffende mogelijke acties voor een toekomstig, door de Regering op te stellen Brussels plan voor eenoudergezinnen.

CONTEXT

In het kader van de Strategie 2025 heeft Brupartners op 15 september 2016 een initiatiefadvies¹ uitgebracht betreffende de voorstellen van actiepistes om de situatie van alleenstaande ouders te verbeteren, onder meer op basis van de aanbevelingen van de studie van het Territoriaal Pact "Eenoudergezinnen in Brussel, status quaestionis in perspectief".

De Strategie GO4Brussels 2030 voorziet in Doelstelling 2.2 "Iedereen de toegang tot stabiel en duurzaam werk waarborgen" beleidswerf 8 "Initiatieven ondersteunen die erop gericht zijn het beroeps- en privéleven te verzoenen". Deze beleidswerf wordt door de Minister van Tewerkstelling, de Staatssecretaris voor Gelijke kansen en Brupartners gestuurd. De maatregel streeft ernaar het plan "Eenoudergezinnen" dat door Brupartners in het kader van de Strategie 2025 werd opgesteld, aan een analyse te onderwerpen, desgevallend aan te passen en uit te voeren.

Met dit initiatiefadvies actualiseert Brupartners zijn werkzaamheden uit 2016 en neemt hij het initiatief om tegemoet te komen aan de ambities van de Strategie GO4Brussels 2030, die in een gericht beleid voor alleenstaande ouders voorziet.

De Commissie Diversiteit, Gelijkheid van kansen en Armoede van Brupartners

heeft de leden van de Raad voor Non-discriminatie en Diversiteit van Actiris en de leden van de Adviesraad voor Gelijkheid tussen Vrouwen en Mannen bij zijn werkzaamheden betrokken. Zij hebben er vrijwillig aan deelgenomen.

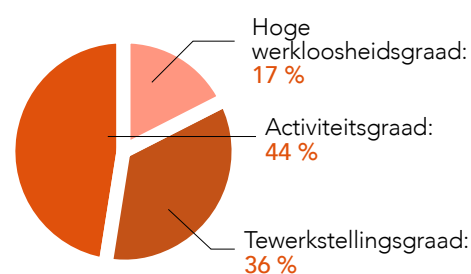
Op 25 juni 2020 is Brupartners met zijn werkzaamheden begonnen en heeft hij eerst Dhr. Martin Wagener (UCLouvain) gehoord, de wetenschappelijke begeleider van de studie "Eenoudergezinnen in Brussel, status quaestionis in perspectief"². Op 24 september 2020 heeft Brupartners eveneens "Pour la Solidarité-PLS" gehoord over de resultaten van hun studie en de inhoud van de website over eenoudergezinnen in het Brussels Gewest.

GEGEVENS EN BEVINDINGEN

Volgens de laatste cijfers van het BISA³ (2020) zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 51.503 vrouwen hoofd van een eenoudergezin, tegenover 8.195 mannen. Uit deze gegevens blijkt dat het in 86,6% van de gevallen vrouwen zijn die aan het hoofd van een eenoudergezin staan.

Het Brussels Gewest wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van een groot aantal eenoudergezinnen op zijn grondgebied, namelijk 12% van de Brusselse huishoudens (10% op nationaal niveau)⁴. Deze gezinnen zijn erg kwetsbaar:

Kwetsbaarheid van eenoudergezinnen

- Activiteitsgraad: 44%;
- Tewerkstellingsgraad: 36%;
- Hoge werkloosheidsgraad: 17%.

In meer dan 9 van de 10 gevallen bestaan deze gezinnen echter uit een moeder die haar kinderen alleen opvoedt, en die in hoge mate aan het risico van armoede is blootgesteld⁵.

Brupartners wijst erop dat in de definitie geen rekening wordt gehouden met het voogdijstatuut van het kind of kinderen in eenoudergezinnen. De gevolgen voor de gezinnen zullen uiteraard verschillend zijn naargelang van de voogdijregelingen.

Brupartners wijst er ook op dat de situatie van eenoudergezinnen niet alleen van beslissingen van de Brusselse Regering afhangt, maar ook van beslissingen die op het federaal of gemeenschapsniveau worden genomen. Het is moeilijk om een transversale visie op dit thema te ontwikkelen.

¹ Om dit initiatiefadvies te raadplegen : A-2016-072-ESR.

² Wagener, M. (2013). "Eenoudergezinnen in Brussel, status quaestionis in perspectief ". Technisch platform inzake Alleenouderschap in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

³ BISA. (2020). Huishoudens - Tabellen - 2020/10. Website: <https://bisa.brussels/themas/bevolking/huishoudens>

⁴ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. (2020). Welzijnsbarometer 2019. Website: <https://www.ccc-ggc.brussels/nl/news/welzijnsbarometer-2019>

⁵ Statbel. (2019). Eenoudergezinnen, werklozen en huurders meest kwetsbaar voor armoede. Website: <https://statbel.fgov.be/nl/nieuws/eenoudergezinnen-werklozen-en-huurders-meest-kwetsbaar-voor-armoede>

Brupartners roept daarom op tot een coördinatie van het beleid op de verschillende beleidsniveaus, evenals tot een coördinatie van alle publieke en private actoren die werkzaam zijn op het terrein.

Brupartners stelt vast dat het moeilijk is om een nauwkeurig en recent beeld te krijgen van de situaties van de eenoudergezinnen in Brussel. Hij vraagt dat er in het Brussels Gewest gegevens over deze gezinssituaties, de evolutie ervan en de verschillende statuten zouden worden ingewonnen.

EEN GLOBAAL GEWESTELIJK PLAN VOOR EENOUDERGEZINNEN

Naar het voorbeeld van het Brussels plan ter bestrijding van geweld tegen vrouwen heeft Brupartners de Regering gevraagd een **globaal gewestelijk plan met actievoorstellen** voor eenoudergezinnen op te stellen. Bij de uitvoering van dit Plan zal rekening moet worden gehouden met alle actoren (overheidsdiensten, verenigingen, gemeenten, OCMW's, ...) die bij deze problematiek zijn betrokken en die werkzaam zijn op het terrein, om te kunnen beschikken over de meest concrete en haalbare voorstellen ter verbetering van de situatie van de eenoudergezinnen. Door deze actoren erbij te betrekken kan ook een analyse van de situatie worden verkregen, waarin iedereen zich kan herkennen.

GEVOLGEN VAN DE COVID-19-CRISIS

Brupartners wijst erop dat de COVID-19-crisis de economische en sociale problemen heeft verergerd van gezinnen die vóór de crisis al in bijzonder moeilijke sociaaleconomische omstandigheden verkeerden.

Brupartners vestigt eveneens de aandacht op het feit dat heel wat vrouwen door de Covid-19-gezondheids crisis zwaar werden en worden getroffen. Deze pandemie heeft de ongelijkheden tussen vrouwen en mannen in al hun vormen op de voorgrond geplaatst. Achter de eenoudergezinnen verschuilen zich voornamelijk vrouwen. Immers, zoals hierboven aangegeven, worden 86,6% van deze gezinnen door alleenstaande moeders bestuurd. De crisis heeft

een impact op de economische rechten van vrouwen, vermits zij vaak onzekere en tijdelijke banen of banen met contractaanpassingen hebben (tijdskrediet, enz.).

Brupartners vraagt om des te waakzamer te zijn wat betreft de ondersteuning en verbetering van de fysieke en mentale gezondheid van vrouwen en hun economische onafhankelijkheid na de Covid-19-crisis.

BELEIDSPRIORITEITEN EN AANBEVELINGEN

De in het initiatiefadvies opgesomde beleidsprioriteiten en aanbevelingen van Brupartners hebben betrekking op de volgende thema's:

Brupartners vestigt de aandacht op het feit dat de voorgestelde acties geen individuele acties zijn, maar in hun geheel en op **transversale** wijze in aanmerking dienen te worden genomen om voor een kettingreactie te zorgen.

ACTOREN EN MONITORING

Brupartners benadrukt dat de actiepistes om de situatie van alleenstaande moeders, die in dit initiatiefadvies worden bepaald, zowel op werkenden als op werkzoekenden betrekking hebben, met inbegrip van dezen die van werkloosheidsvergoedingen zijn uitgesloten. Ook al heeft het alleenouderschap gekoppeld aan kansarmoede voornamelijk betrekking op vrouwen, toch wenst Brupartners eraan te herinneren dat deze kansarmoede ook mannen kan treffen, die bijgevolg zowel bij het denkproces als bij de ingestelde voorzieningen moeten worden betrokken. Het genderaspect van deze problematiek, dat gelet op de cijfers niet kan worden betwijfeld, is nog evidentier gelet op de

verschillen met betrekking tot de loonkloof, financiële en sociale moeilijkheden, enz.

Brupartners vestigt de aandacht op het belang om **duidelijk de publieke en private actoren te bepalen**, die met de uitvoering van deze acties belast zullen zijn.

Tot slot stelt Brupartners de oprichting van een specifieke cel voor, die belast zou zijn met de coördinatie en opvolging van de maatregelen die voor eenoudergezinnen worden voorgesteld. De realisatie van deze opvolging zou op jaarlijkse basis moeten worden toevertrouwd aan het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, dat hiervoor met het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen zou samenwerken.

*Al deze elementen zijn terug te vinden in het **initiatiefadvies** van Brupartners, dat integraal beschikbaar is op de website van Brupartners (www.brupartners.brussels), tabblad "Adviezen/Bijdragen" → "Adviezen van Brupartners" → "Per datum" → "2020". ■■■*

De Adviezen van Brupartners

Uitgebracht tussen 19 november 2020 en 21 januari 2021

ECONOMIE

A-2020-046-BRUPARTNERS

Ontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende steun aan de eet- en drankgelegenhedenondernemingen in het kader van de gezondheids crisis COVID-19.

19 november 2020

A-2020-055-BRUPARTNERS

Ontwerp van besluit betreffende steun tot vergoeding van exploitanten van taxidiensten en diensten voor het verhuren van voertuigen met chauffeur die getroffen zijn door de maatregelen genomen om de verspreiding van het COVID-19-virus te beperken.

17 december 2020

A-2020-056-BRUPARTNERS

Ontwerpbesluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot wijziging van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 15 oktober 2020 betreffende steun voor aan de evenementen-, uitgaans-, toeristische en culturele sector in het kader van de COVID-19-gezondheids crisis.

17 december 2020

A-2020-057-BRUPARTNERS

Ontwerp van bijzondere machtenbesluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende het verlenen van een handelshuurlening aan huurders in het kader van de COVID-19-gezondheids crisis.

17 december 2020

A-2020-061-BRUPARTNERS

Ontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot invoering van een uitzonderlijke premie die afwijkt van het systeem dat werd ingevoerd door het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 21 december 2017 tot instelling van een premie voor zelfstandigen.

17 december 2020

EUROPA - INTERNATIONAAL

A-2020-053-BRUPARTNERS

Voorontwerp van ordonnantie houdende instemming met de partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Singapore, anderzijds, ondertekend in Brussel op 19 oktober 2018.

19 november 2020

GELIJKHEID VAN KANSEN - DIVERSITEIT - ARMOEDE

A-2020-047-BRUPARTNERS

Initiatiefadvies betreffende de voorstellen van actiepistes voor de opstelling en de uitvoering van een plan "Eenoudergezinnen".

19 november 2020

A-2021-002-BRUPARTNERS

Initiatiefadvies betreffende de gevolgen van de COVID-19-crisis op de situaties van armoede en bestaansonzekerheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

21 januari 2021.

A-2021-003-BRUPARTNERS

Initiatiefadvies betreffende de bestrijding van racisme.

21 januari 2021

LEEFMILIEU

A-2020-051-BRUPARTNERS

Advies na aanhangigmaking door Brugel betreffende de vragen van VIVAQUA en de BMWB tot indexering van hun tarieven op 1 januari 2021.

19 november 2020

A-2020-052-BRUPARTNERS

Ontwerp van werkprogramma 2020-2021 van de CiReDe.

19 november 2020

A-2020-058-BRUPARTNERS

Voorontwerp van ordonnantie houdende instemming met het protocol tot wijziging van de Benelux-overeenkomst op het gebied van jacht en de vogelbescherming, gedaan te Brussel op 17 februari 2016.

17 december 2020

A-2020-059-BRUPARTNERS

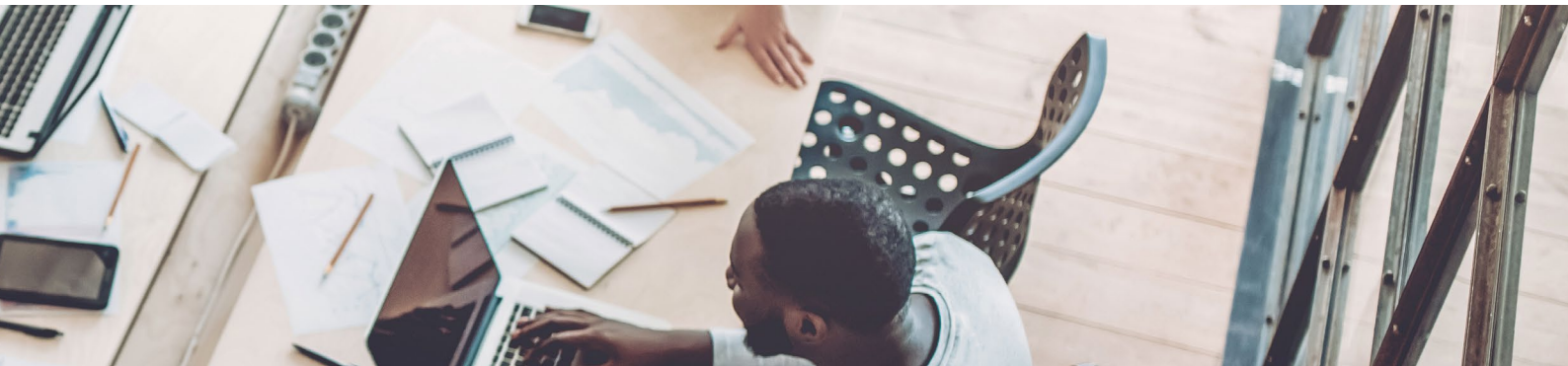
Ontwerpbesluit houdende wijziging van het besluit van 18 april 2002 betreffende het storten van afvalstoffen.

17 december 2020

A-2020-060-BRUPARTNERS

Ontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van XXXXX houdende deklassering van een deel van de onbevaarbare waterloop van

Raadpleeg de volledige adviezen op www.brupartners.brussels, tabblad Adviezen/Aanbevelingen!

2de categorie nr. 1.015 "Linkebeek (Verrewinkelbeek)".

17 december 2020

A-2021-006-BRUPARTNERS

Ontwerpbesluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot wijziging van het besluit van 30 oktober 2009 betreffende bepaalde antennes die elektromagnetische golven uitzenden.

21 januari 2021

A-2021-007-BRUPARTNERS

Ontwerpbesluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot wijziging van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 8 oktober 2009 tot vaststelling van de methode en de omstandigheden voor de meting van het elektromagnetisch veld dat door bepaalde zendmasten uitgezonden wordt.

21 januari 2021

A-2021-008-BRUPARTNERS

Ontwerpbesluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot wijziging van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 19 maart 2015 tot regeling van de samenstelling en de werking van het comité van experts op het vlak van niet-ioniserende stralingen.

21 januari 2021

MOBILITEIT

A-2021-004-BRUPARTNERS

Voorontwerp van ordonnantie tot invoering van een belasting ter bestrijding van de verkeerscongestie.

21 januari 2021

A-2021-005-BRUPARTNERS

Voorontwerp van ordonnantie houdende aanpassing van de verkeersbelasting op de autovoertuigen met het oog op een verlaging van de belasting voor bepaalde motorvoertuigen en het advies betreffende het voorontwerp van ordonnantie houdende aanpassing van de belasting op de inverkeerstelling met het oog op een verlaging van de belasting voor bepaalde motorvoertuigen.

21 januari 2021

OPLEIDING

A-2020-062-BRUPARTNERS

Voorontwerp van besluit 2020/2613 van het College van de Franse Gemeenschapscommissie tot wijziging van het besluit 2013/129 van het College van de Franse Gemeenschapscommissie van 19 december 2013 betreffende de toekenning van bepaalde voordelen aan de stagiairs die een beroepsopleiding krijgen in het kader van het "Institut bruxellois francophone pour la formation professionnelle".

21 januari 2021

A-2021-001-BRUPARTNERS

Initiatiefadvies betreffende de hervorming van de voorziening van het betaald educatief verlof.

21 januari 2021

RUIMTELIJKE ORDENING

A-2020-054-BRUPARTNERS

Ontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot uitvoering

van de ordonnantie van 16 mei 2019 in verband met het Schoolcontract.

19 november 2020

SOCIAAL

A-2020-049-BRUPARTNERS

Initiatiefadvies betreffende het beheer van de sanitaire noodsituatie als gevolg van de tweede golf van de COVID-19-pandemie.

19 november 2020

TEWERKSTELLING

A-2020-045-BRUPARTNERS

Ontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot invoering van een relancepremie voor de aanwerving van een werkzoekende.

19 november 2020

A-2020-048-BRUPARTNERS

Initiatiefadvies betreffende het activiteitenverslag 2017-2019 van de Vergadering van de 'Instances Bassin EFE'.

19 november 2020

A-2020-050-BRUPARTNERS

Ontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende de gelijkstelling van welbepaalde werknemers met doelgroepwerknemers als bedoeld in artikel, 2, 5^e van de ordonnantie van 23 juli 2018 met betrekking tot de erkenning en de ondersteuning van de sociale ondernemingen.

19 november 2020

“De welzijns- en gezondheidssituatie en de mensenrechten in COVID-19-tijden”

Interview met Olivier Gillis, Marisa Fella en Emilie Van Den Broeck

Olivier Gillis

Olivier Gillis is Directeur van het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad

Marisa Fella

Marisa Fella is verantwoordelijke van het Nationaal Mensenrechteninstituut en Strategische Planning bij UNIA

Emilie Van den Broeck

Emilie Van den Broeck is medewerkster van de Dienst Beleid en Samenleving bij UNIA

Brupartners: Welke factoren verhogen de kwetsbaarheid van personen bij COVID-19?

 Olivier Gillis: Er moeten twee vormen van kwetsbaarheid bij COVID-19 worden onderscheiden: **kwetsbaarheid bij het risico te worden besmet en kwetsbaarheid bij het risico van complicaties bij een besmetting.**

Naast leeftijd zijn factoren die bij de kwetsbaarheid bij COVID-19 een rol spelen onder meer het hebben van **chronische aandoeningen** (zoals diabetes, overgewicht of hoge bloeddruk), het **leven in armoede** (ontbering) en in **dichtbevolkte gebieden**, en het **leven in gemeenschappen** (bijv. rust- en verzorgingstehuizen).

De welzijns- en gezondheidscontext in het Brussels Gewest impliceert een grotere kwetsbaarheid van de inwoners ten aanzien van de COVID-19-pandemie. Brussel heeft een hoge bevolkingsdichtheid en één persoon op drie leeft onder de armoedegrens (deze armoedegrens vertegenwoordigt, voor

een alleenstaande, een inkomen van 1.187 euro per maand¹). De sterke

sociaaleconomische verschillen binnen de Brusselse bevolking, die territoriaal gemarkeerd zijn, komen tot uiting in grote ongelijkheden op gezondheidsgebied. Ter indicatie : de bewoners van de arme halve maan² hebben een hoger risico om aan diabetes te lijden dan de bewoners van de rijkere wijken in het zuidoosten van het Gewest³.

 Brupartners: Hoe heeft COVID-19 de welzijns- en gezondheidssituatie van de Brusselaars verslechterd? Welke verschijnselen zijn er tijdens de crisis naar voren gekomen (op het gebied van huisvesting, inkomen, gezondheid, enz.)?

 Olivier Gillis: Als eerste gevolgen op het vlak van welzijn en gezondheid van de crisis (pandemie en maatregelen om

“ *De welzijns- en gezondheidscontext in het Brussels Gewest impliceert een grotere kwetsbaarheid van de inwoners ten aanzien van de COVID-19-pandemie* ”

de epidemie in te dijken) kunnen we op basis van een onderzoek van de Nationale Bank van België (NBB) van oktober 2020 vaststellen dat 26% van de Brusselaars ouder dan 18 jaar heeft aangegeven een inkomensverlies te hebben geleden. Uit datzelfde onderzoek blijkt dat het percentage Brusselaars zonder spaarbuffer (d.w.z. één maand levensonderhoud) van 13% in april 2020 tot 20% in oktober 2020 is gestegen. Op basis van een onderzoek van de POD Maatschappelijke Integratie stellen we ook vast dat het gebruik van het leefloot in de periode van februari tot juni 2020 is toegenomen (+ 3,8% in Brussel tegenover - 0,7% in 2019 over dezelfde periode). Een laatste element is het aanzienlijke beroep op voedselhulp: alleen al bij de OCMW's zijn de verzoeken om voedselhulp tussen maart en augustus 2020 met 38% gestegen. Bovendien had meer dan één op de vijf oproepen bij de door de Federatie van sociale diensten beheerde telefonische hulpdienst voor sociale noodgevallen

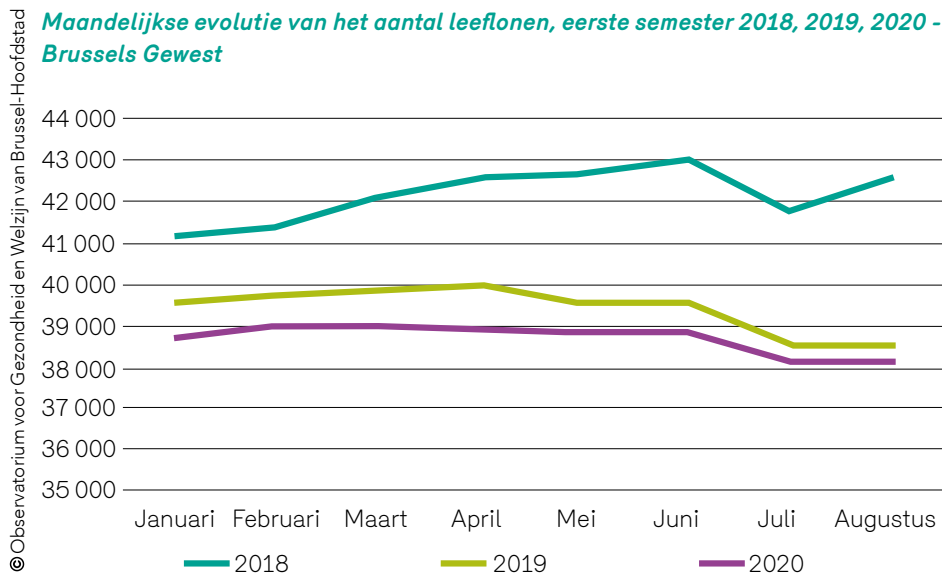
¹ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. (2020). Welzijnsbarometer 2019. Website: <https://www.ccc-ggc.brussels/nl/news/welzijnsbarometer-2019>

² De wijken in dit gebied zijn:

- De wijk binnen de Vijfhoek, de wijk ten westen van de Noord-zuidverbinding en de Marollen;
- Het oosten van Anderlecht en Sint-Jans-Molenbeek (tussen de spoorweg en het kanaal);
- In het noorden, de gemeente Sint-Joost, in het westen Schaarbeek en de industriegebieden langs het kanaal;
- In het zuiden, de lager gelegen gedeelten van Sint-Gillis en Vorst.

³ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. (2019). Iedereen even gezond in Brussel? Recente cijfers en kaarten over sociale ongelijkheden in gezondheid. Website: <https://www.ccc-ggc.brussels/nl/observatbru/publications/dossier-20192-iedereen-even-gezond-brussel-recente-cijfers-en-kaarten-over>

Maandelijkse evolutie van het aantal leeflonen, eerste semester 2018, 2019, 2020 - Brussels Gewest

Bron: POD Maatschappelijke Integratie (administratieve gegevens: 2018 en 2019; onderzoeksgegevens: 2020)

betrekking op dit soort bijstand.

Wat huisvesting betreft, is 61% van de Brusselse huishoudens huurder. Aangezien de huurprijzen in Brussel vrij hoog zijn, betekent dit dat het aandeel van het inkomen dat aan huur wordt besteed, vaak te hoog is. Het inkomensverlies als gevolg van de crisis heeft het risico van **overmatige schuldenlast** vergroot. Zodra het moratorium wordt opgeheven, wordt gevreesd dat het aantal huisuitzettingen zal toenemen.

Daarnaast worden kwetsbare bevolkingsgroepen door de verschillende maatregelen ter beperking van de bewegingsvrijheid om de epidemie onder controle te krijgen, nog meer blootgesteld aan stress en lichamelijke en geestelijke gezondheidsproblemen, gezien zij een groter risico lopen om in overbevolkte en kwalitatief minder goede woningen te wonen. Voorts zij erop gewezen dat vooral daklozen en mensen zonder papieren, die sterk vertegenwoordigd zijn in het Brussels Gewest, in het bijzonder onder de lockdownmaatregelen te lijden hebben gehad.

Op het gebied van de geestelijke gezondheid blijkt uit de onderzoeken die Sciensano sinds het begin van de crisis regelmatig uitvoert, dat **jongeren, alleenstaanden, eenoudergezinnen en**

begunstigden van sociale uitkeringen het meest onder angst- en depressieve stoornissen te lijden hebben.

Brupartners: Hoe heeft COVID-19 de toegang van personen tot welzijns- en gezondheidsdiensten en gezondheidszorg in gevaar gebracht?

Olivier Gillis: Wat de toegang tot welzijns- en gezondheidsdiensten betreft, hebben de lockdown en de overbelasting van de ziekenhuizen als gevolg van het grote aantal COVID-patiënten en de angst van de bevolking om een dokter te raadplegen (uit angst om het virus op te lopen) geleid tot een **breuk in de tenlasteneming van bepaalde patiënten**, met name van de chronisch zieke patiënten. Er is ook minder systematisch gescreend. Deze verschillende factoren zullen waarschijnlijk op langere termijn een invloed op de algemene gezondheid van de Brusselaars hebben.

Ter indicatie: het Kankerregister heeft een vergelijking gemaakt van het aantal nieuwe kankerdiagnoses tussen de periode januari-april 2019 en januari-april

2020 in België. Tijdens de eerste golf van de COVID-19-epidemie werd vanaf maart een duidelijke **daling van het aantal kankerdiagnoses** vastgesteld, gevolgd door een geleidelijke stijging en een stabilisatie vanaf begin juni, rond waarden die vergelijkbaar zijn met deze van het voorgaande jaar (de cijfers vanaf oktober zijn nog niet beschikbaar).

Bovendien heeft de digitale kloof gevolgen voor kwetsbare groepen in een context waarin de toegang op afstand tot diensten sterk is toegenomen. Met de huidige crisis is er ook een groter risico van een non take-up van sociale rechten. Bovendien zijn veel mensen van statuut veranderd (met name door de toename van het aantal leefloners en niet-vergoede werkzoekenden), wat in verband met de non take-up van de sociale rechten een risicofactor vormt.

Sinds het begin van de COVID-19-pandemie is een groot aantal beschermingsmaatregelen genomen (bijv. verhoogde economische werkloosheid, overbruggingsrecht, verbod op gas-, elektriciteits- en waterafsluitingen tot 31 maart 2021, enz.). Om te voorkomen dat de Brusselaars in de context van de gezondheidscrisis en in de komende maanden sterk zouden verarmen, is **het belangrijk dat al deze maatregelen een duurzaam karakter zouden hebben.**

Daarnaast is het belangrijk dat de mensen goed worden geïnformeerd en worden geholpen

om van al deze maatregelen en hun rechten gebruik te maken. Daartoe zouden er op alle beleidsniveaus vereenvoudigde, billijkere en meer universele voorzieningen van sociale bescherming moeten worden ontwikkeld.

Brupartners: In november van vorig jaar heeft UNIA een rapport over de mensenrechtensituatie tijdens de COVID-19-periode gepubliceerd. Welke vraag lag aan de basis van de opstelling van het rapport?

⁴ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. (2017). Inzichten in non take-up van de sociale rechten en in sociale onderbescherming in het Brussels Gewest. Website: https://www.ccc-ggc.brussels/sites/default/files/documents/graphics/rapport-pauvrete/thematisch_rapport_nl_2016.pdf

Marisa Fella: We waren bezorgd toen op 1 februari 2020 de eerste berichten binnenkwamen! Nog voordat het virus in België was aangekomen, waren er mensen die Aziaten beledigden door zich op COVID te beroepen. Als onafhankelijke overheidsdienst is de bestrijding van door racisme ingegeven feiten onze eerste taak. Vervolgens hebben, in maart 2020, de maatregelen van de Regering ons gealarmeerd. We zijn immers door de Verenigde Naties als een Nationale Mensenrechteninstelling erkend. We weten dat er met maatregelen die de fundamentele rechten beperken, zelfs al zijn deze in tijden van crisis genomen, behoedzaam moet worden omgegaan.

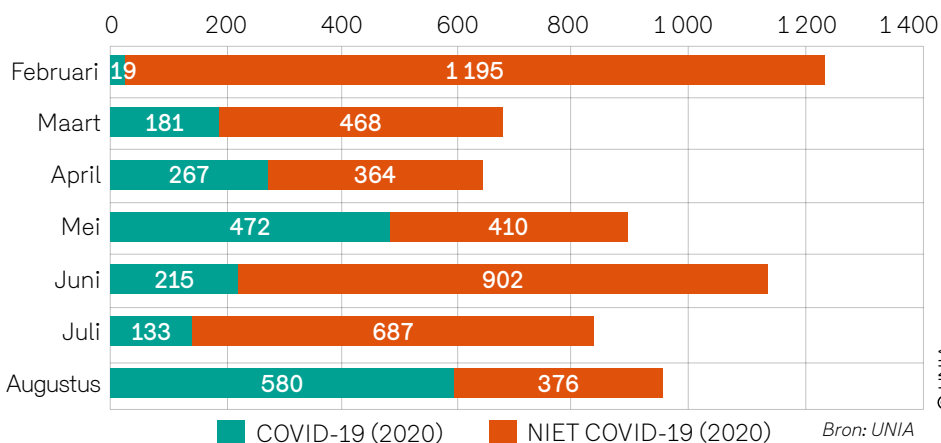
Emilie Van den Broeck: Als Nationale Mensenrechteninstelling is het ondermeer onze taak om aandacht te hebben voor de rechten van mensen die in kwetsbare situaties leven of tot minderheden behoren. Het zit dus in ons DNA om in crisissituaties toezicht op de situatie te houden en om de risico's op schending van de fundamentele rechten te evalueren. Op basis van deze informatie kunnen wij dan aanbevelingen formuleren om ervoor te zorgen dat de fundamentele rechten van eenieder worden geëerbiedigd, ongeacht de gezondheidstoestand, handicap, levens- of godsdienstige overtuiging, leeftijd, herkomst, welstand, seksuele geaardheid, enz. van de persoon.

Brupartners: Hoe zijn de fundamentele rechten in het gedrang gekomen door de maatregelen die zijn genomen om de verspreiding van COVID-19 tegen te gaan?

Emilie Van den Broeck: Wanneer zich een crisis voordoet, in dit geval een gezondheids crisis, is de eerste reactie doorgaans het nemen van noodmaatregelen. Bij deze maatregelen, die zeer snel en in een onzekere context worden genomen, bestaat het gevaar dat bepaalde factoren over het hoofd worden gezien.

Zo is het algemene verbod om op openbare bankjes te gaan zitten een maatregel ter bescherming van de volksgezondheid,

Maandelijks aandeel van COVID-meldingen in het totale aantal meldingen gedurende 200 dagen (1 februari - 19 augustus 2020):

maar het heeft onevenredige gevolgen voor ouderen en personen met een handicap. Bij de beperking van bepaalde rechten (bewegingsvrijheid, recht op privé- en gezinsleven, recht op betoging, enz.)

“ Het is belangrijk dat alle beschermingsmaatregelen die sinds het begin van de COVID-19-pandemie zijn genomen een duurzaam karakter zouden hebben ”

om de bescherming van andere rechten (recht op leven, recht op gezondheid, enz.) te waarborgen, moet erop worden toegezien dat er in passende uitzonderingen wordt voorzien, zodat het evenwicht tussen de verschillende fundamentele rechten bewaard blijft, in het grootste belang van de samenleving in haar geheel.

Marisa Fella: In dit rapport wilden we het hebben over de rechten verbonden aan het leven in een samenleving, omdat de epidemie de voorzieningen die deze rechten waarborgen ernstig heeft verstoord. Naast de kwetsbaarheid van de individuen zelf, is het de kwetsbaarheid van het hele systeem die naar voren is gekomen... Terwijl het dit systeem is dat onze rechten als individuen, maar ook ons vertrouwen in een maatschappelijke consensus zou moeten waarborgen, in een welvaartsstaat die zin heeft.

Brupartners: De eerste lessen uit de COVID-19-crisis zijn nu getrokken. Welke maatregelen zouden er moeten worden genomen of welke aanbevelingen worden

gedaan om de ongelijkheden die zich in deze periode in Brussel hebben voorgedaan, bij te sturen?

Emilie Van den Broeck: Bij de maatregelen van de tweede golf is al rekening gehouden met een reeks aanbevelingen die tijdens de eerste golf werden gedaan. Dit is een bemoedigende ontwikkeling.

Dit gezegd zijnde, hebben de gezondheidssituatie en de maatregelen ter bestrijding van de pandemie bijgedragen tot een verdieping van de al bestaande ongelijkheden. Daarom is één van de grootste uitdagingen van dit moment om, in samenwerking met de burgermaatschappij, een actieplan voor de lange termijn op te zetten, met voldoende structurele financiering om een economisch herstel

mogelijk te maken dat in de eerste plaats ten goede komt aan personen die zich in de meest kwetsbare situaties bevinden.

Marisa Fella: Wij hebben er al op gewezen hoezeer de genomen maatregelen waren geïkt op wat als een norm wordt beschouwd, om vervolgens te worden aangepast. Daarom zou er meer overleg moeten worden gepleegd, de burgers moeten worden gehoord en ervoor moeten worden gezorgd dat de noodmaatregelen en/of de toepassing ervan de samenleving bijeenbrengen in plaats van verdelen. ■■■

[ERRATUM] Bij de publicatie in september 2019 werden bepaalde delen van het hiernavolgende interview helaas met een ander interview vermengd. Brupartners publiceert in dit nieuwe nummer van het Tijdschrift van Brupartners de gecorrigeerde versie van dit interview en verontschuldigt zich voor dit incident dat aan een oorzaak buiten zijn wil is te wijten.

Myriam Gérard

Myriam Gérard (ACV) heeft tussen 2010 en 2012 het Voorzitterschap van de Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (N.V.D.R. De Economische en Sociale Raad werd Brupartners in 2020) waargenomen. Tijdens haar loopbaan bij de Raad heeft ze eveneens in verschillende Commissies zitting gehad.

De Raad: De Raad werd op 8 september 1994 opgericht en viert vandaag zijn 25-jarig bestaan. Wat is uw mening, uw balans, in het bijzonder wat de periode tussen 2005 en 2015 betreft die u goed heeft gekend?

Myriam Gérard: Van een kleine structuur met het statuut van vzw, ietwat verloren in de WTC II-toren, is de Raad geleidelijk uitgegroeid tot een instelling met een Secretariaat met uitgebreidere actiemiddelen en een directie die naam waardig. De verhuizing van de Raad naar wat de sociale partners besloten hebben het "Huis van het Overleg" te noemen (een prachtig gebouw tussen het Madou en het Vrijheidsplein), de maandelijkse organisatie van de Debatten van de Raad en van jaarlijkse colloquia, hebben allemaal bijgedragen tot de uitstraling van deze eerder discrete instelling, maar waarvan we wilden dat ze haar deuren zou opengooien. Het meest indrukwekkend is echter de uitbreiding van de werkzaamheden van de leden van de Raad en het Secretariaat om de aan de Raad toevertrouwde taken

"25 jaar van de ESRBHG"¹

Met Myriam Gérard

te vervullen, al naargelang de uitbreiding van het bevoegdheidsgebied van de Gewesten: het uitbrengen van adviezen op verzoek van de Brusselse Regering, soms binnen verschrikkelijk korte termijnen, aangevuld met initiatiefadviezen, een steeds intenser en complexer sociaal overleg in het kader van het BESOC, enz.

De Raad: Er is de laatste 25 jaar heel wat veranderd. Welke zijn de grote evoluties die u heeft vastgesteld?

Myriam Gérard: Als ik bij de dynamiek blijf die eigen is aan het Gewest, zou ik er in de eerste plaats op willen wijzen dat het overleg tussen de Brusselse Regering en de sociale partners intensiever is geworden, maar dat er zich ook veranderingen in de methoden hebben voorgedaan die niet onbeduidend zijn. Zo hadden de sociale partners in 2010 van het kabinet van Minister-president Charles Picqué een belangrijke termijn verkregen om het eerste ontwerp van het PDSG (Pact voor Duurzame Stedelijke Groei/New Deal) grondig te herzien. Er heeft zich een gekruist beleid ontwikkeld, dat nog steeds te voorzichtig was, maar essentieel om gestalte te geven aan een meer systemische en transversale benadering van de tewerkstellings-, opleidings- en onderwijsvraagstukken, die in verschillende institutionele niveaus opgesloten zaten. De Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu heeft van haar kant een formidabel overleg met de actoren van het bouwwezen in het leven geroepen. Met de Regering Vervoort is in de Strategie 2025- Go4 Brussels 2025 het concept van de "gedeelde prioriteiten" ontloken; hierbij stellen de sociale partners het op prijs dat zij in een vroeger stadium van het beleidsvormingsproces meer worden geraadpleegd. Een belangrijk keerpunt in onze politieke

geschiedenis, is de overheveling van belangrijke bevoegdheden van het federale niveau naar het Gewest en de Gemeenschapscommissies, die de werkzaamheden van de Raad ingrijpend heeft gewijzigd. In samenhang met een poging tot dialoog met de Waalse en Vlaamse Raden werden er fundamentele vragen besproken: wie ziet, in een Gewest in volle bevolkingsexplosie, de kinderarmoede toenemen en gezinnen met een gemiddeld en hoog inkomen uit deze armoede treden? Hoe moet men dergelijke gevoelige bevoegdheden als het gezinsbeleid opvangen doorheen de overheveling van de kinderbijslag naar de GGC, in de wetenschap dat de middelen niet volledig zullen worden overgeheveld? Welke bedragen moeten er worden toegekend? Moet men bepaalde gezinnen bevoorrechten? Wat met het luik gezondheid? De ION Iriscare, die in mei 2018 werd opgericht en die op vraag van de sociale partners uit 2 takken zal bestaan, één sociale en een andere kinderbijslag, zal in elk geval de traditie van het overleg op zijn Belgisch naleven, zoals dit op het federaal niveau werd gevoerd.

De Raad: Wat zijn volgens u de grote tendensen waaraan we ons inzake sociaal overleg tijdens de komende jaren mogen verwachten?

Myriam Gérard: Het medebeheer van Iriscare zou veel energie moeten monopoliseren, gezien iedereen zijn draai erin zou moeten vinden... De financiële afwegingen waarmee de Regering te maken zal krijgen (zal het Gewest de bijschaving van het overgeheveld budget voor gezondheidszorg en kinderbijslag compenseren?), verdienen het om voor de sociale partners te worden toegelicht. Huisvesting is voortaan het voorwerp van

¹ N.V.D.R.: Op het ogenblik van de 1ste publicatie van dit interview heette Brupartners nog "Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (ESRBHG)". Het interview maakte deel uit van een speciaal dossier gewijd aan het 25-jarig bestaan van de ESRBHG. De redactie heeft daarom besloten om voor dit interview de woorden "De Raad" te behouden.

² N.V.D.R.: De Strategie GO4Brussels 2025 werd "Strategie GO4Brussels 2030" in 2020

een specifieke Commissie van de Raad en verdient het om hoog op de agenda van de werkzaamheden Raad te worden geplaatst, gezien huisvesting een centrale plaats in andere kwesties inneemt. De GBV van 18 juli 2019 stelt zich 3 zeer ambitieuze doelen: antwoorden op de sociale nood (huisvesting komt derhalve vanaf de eerste bladzijden wijselijk aan bod), op de klimaatnood en tot slot de governance verbeteren. De GBV belooft een geïntegreerde aanpak, waarbij ook ondernemingen, in ieder geval de kleine en middelgrote, worden uitgenodigd om aan deze dynamiek deel te nemen. Tevens roept ze op tot deelname van de burgers, zonder echter het overleg te veronachtzamen.

De Raad: Wat is uw toekomstvisie voor de Raad, zijn rol en zijn opdrachten binnen het sociaal overleg in Brussel?

 Myriam Gérard: Het woord noodtoestand, waarmee in heel wat kringen al lang wordt geschermd en dat dus tot op de draad versleten is, krijgt vandaag echter een heel bijzondere betekenis: de rapporten van het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, de IPCC-rapporten, de mobilisatie van Youth for Climate, en vele andere studies of burgermobilisaties zijn er om de Raad alert te houden. De opdracht van de Regering zal niet gemakkelijk zijn. Ik ontleen aan Marie-Laurence De Keersmaecker en Pol Zimmer hun waarschuwing uit hun zeer recente en indrukwekkende boek "Le logement à Bruxelles entre héritage et perspectives": "De ontwikkeling van een geïntegreerde aanpak van deze talrijke problemen is zeker een intellectuele uitdaging, maar in werkelijkheid is het, zoals we in dit boek zullen zien, vooral een complexe politieke en democratische uitdaging, die echter van fundamenteel belang is, gelet op de kenmerken en eigenheden van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in hun opzicht". Laten we in elk geval de hoop uitdrukken dat de definitie van de werkmethode die in het kader van het overleg moet worden aangenomen, op zijn minst zonder overhaasting zal gebeuren, maar dat er juist zorgvuldig over zal worden nagedacht en dat de interprofessionele sociale partners bij hun leden de lijnen zullen kunnen verleggen. Zo niet zou de Raad zowel bij de Regering als bij de jongere generaties veel aan geloofwaardigheid inboeten.

Om dit punt te benadrukken en gezien de GBV een langetermijnvisie voorstaat, zou het ook aangewezen zijn dat de Raad het begrotingstraject tegen 2024, ingevolge de zesde federale Staatshervorming en de recente of geplande belastinghervormingen door de Regering, goed zou beheersen en openbaar zou maken. De Regering hoeft niet te rechtvaardigen waarom zij de adviezen van de Raad, ook al werden deze op unanieme wijze goedgekeurd, niet in aanmerking neemt. Voor belangrijke adviezen is dit uitermate frustrerend. Ik pleit ervoor dat de Raad aan de Regering een realistisch voorstel zou doen. Daarnaast maak ik me ook zorgen over het uitgestrekte gebied dat de Raad en zijn leden voortaan moeten bestrijken, zonder enige garantie op extra middelen, gezien de voorspelde economische conjunctuur en de gedwongen situatie van het Gewest. Bovendien overstijgt de complexiteit van de uitdagingen en de verstrengeling ervan het vermogen van alle actoren om deze te begrijpen. Daarom pleit ik, in navolging van de conclusies van de Staten-Generaal van 2009, voor een vereenvoudiging en afstemming van de verschillende overlegprocedures van de actoren van de stad, zoals de ESRBHG, de GOC (Gewestelijke Ontwikkelingscommissie), de Raad voor het Leefmilieu, de Huisvestingscommissie en de Mobiliteitscommissie, om zo een kwaliteitsvol secretariaat te verzekeren en eenieders tijd te besparen... en om een globale en transversale visie op de grootste uitdagingen in het Brussels gewest mogelijk te maken. Met het oog op een goede samenhang van hun nieuwe bevoegdheden zou het bovendien logisch zijn dat de interprofessionele sociale gesprekspartners voortaan vertegenwoordigd zijn in de gemeenschapscommissies van de COCOF en de GGC die zich over sociale en gezondheidsvraagstukken buigen. Naar het voorbeeld van de CESE Wallonie en de SERV, en bij gebreke aan andere institutionele trefpunten, zou onderwijs - te beginnen bij kinderopvang en basisonderwijs - tot de prioriteiten van de Raad moeten behoren. De werkzaamheden, die in het kader van de structuur van het Tewerkstellingsbekken worden verricht, voltooi de behandeling van dit onderwerp namelijk niet. Het tekort aan leerkrachten, dat vooral in Brussel schrijnend is, bemoeilijkt in hoge mate elke hervorming. Aan jonge leerkrachten worden de meest delicate opdrachten

toevertrouwd (uitzendkrachten, veeleisendere scholen, ...) en zij kunnen dit niet volhouden. Behalve de inspanningen die Actiris reeds heeft geleverd, zijn er innovatieve oplossingen nodig die van elk conservatisme ontdaan zijn. Het betreft hier een mooi onderwerp dat eveneens vanuit een interprofessioneel oogpunt moet worden bekeken. Tot slot pleit ik ervoor dat iedereen in de Raad die tot een coöperatief Federalisme oproept, zich ertoe verplicht zou voelen om concrete vormen van intra-Brusselse samenwerking de volle prioriteit te geven.

De Raad: Welke momenten tijdens uw Voorzitterschap zijn u het meest bijgebleven?

 Myriam Gérard: Het koud zweet brak me uit bij mijn eerste zitting... 18 punten op de agenda, waaronder zware dossiers. Maar bovenal, zeer goede herinneringen aan de hartelijke sfeer die er tijdens de vergaderingen van de Raad altijd heeft geheerst, zonder dat deze verhinderde dat er meningsverschillen werden geuit. Het lijkt mij dat elk van de sociale partners zich terdege bewust was van de kwetsbaarheid en de versnippering van de instellingen in Brussel. En dit nodigde uit tot dialoog. Zo heeft de Raad van Bestuur van de Raad een heel project ondersteund dat mij na aan het hart lag, namelijk de geleidelijke openstelling van studentenjobs voor jongeren in Brussel, in plaats van deze uitsluitend voor te behouden voor kinderen van de directie of het personeel, die meestal in één van de beide Brabantten woonden. Dat is niet onbelangrijk: verbeteren geeft zin aan studeren en leren, alvorens het zoeken naar een baan te vereenvoudigen. Een herinnering... We dienden een advies over een rapport inzake jeugdarmoede te geven. In het rapport werd gewezen op de absurditeit van de toepassing van het statuut van samenwonende in de werkloosheidswetgeving op jongeren die in medehuur wonen; sommigen wezen ook op de situatie van veel vrouwen die als samenwonend worden beschouwd en op de beperking van de armoedegrens. We zijn erin geslaagd om een gezamenlijk voorstel te doen, door te vragen om de nadelige gevolgen van het statuut van samenwonende in vraag te stellen en dit ter studie voor te leggen. ■■■

Gelukkige verjaardag!

De website van Brupartners verkrijgt het AnySurfer-label

© AnySurfer

De website van Brupartners (www.brupartners.brussels) heeft onlangs het "AnySurfer"-label verkregen, waarmee wordt gewaarborgd dat de volledige inhoud ervan toegankelijk is voor iedereen, ook voor mensen met een handicap voor wie het soms moeilijk is om op het internet te surfen (slechtzienden, doven, slechthorenden, ...).

Het label zorgt er ook voor dat de inhoud toegankelijk is voor alle gebruikers, ongeacht het gebruikte toestel (tablet, smartphone, laptop, ...) of de omgevingsomstandigheden van de gebruiker.

Door de toegankelijkheid van de inhoud van websites, mobiele applicaties en online gepubliceerde documenten te waarborgen, is het AnySurfer-label ook een manier om de digitale kloof te verkleinen.

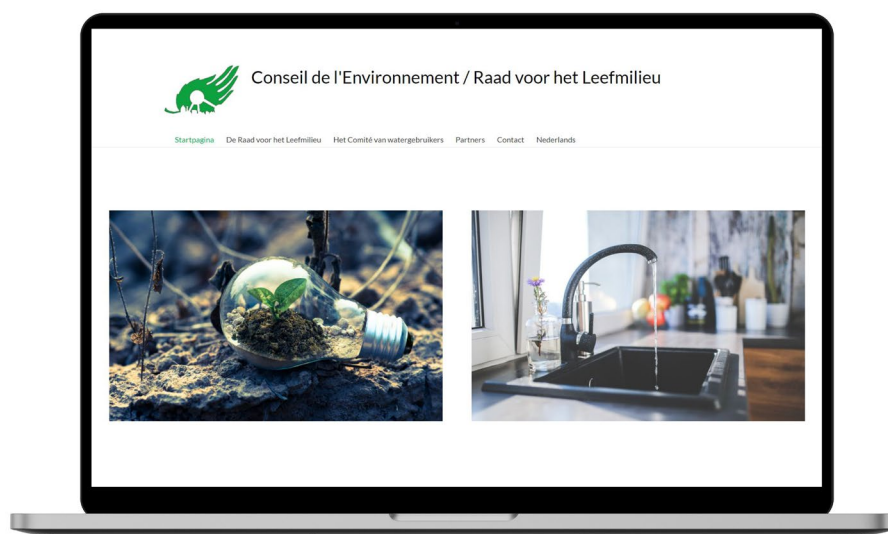
De Raad voor het Leefmilieu geeft zijn website een nieuwe dynamiek

De website van de Raad voor het Leefmilieu van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (RLBHG), waarvan het secretariaat onlangs door het administratieve team van Brupartners werd overgenomen, heeft een nieuwe look gekregen en heeft nu een ergonomischer, moderner en dynamischer ontwerp, alsook een efficiëntere navigatie.

Inhoudelijk bevat de website alle adviezen die de RLBHG uitbrengt (die in hun geheel kunnen worden geraadpleegd), het laatste nieuws en informatie over de plenaire vergaderingen.

(Her)ontdek de website van de RLBHG: <https://www.rlbhg.brussels>

© RLBHG

Vademecum "Sociale clausules in Brusselse overheidsopdrachten"

Zopas werd een vademecum "Sociale clausules in Brusselse overheidsopdrachten" gepubliceerd.

Dit vademecum wil de **Brusselse gewestelijke openbare aankopers ondersteunen** bij de uitvoering van de omzendbrief van 26 november 2020. Deze laatste voorziet in de **invoeging** in de gewestelijke overheidsopdrachten van **sociale clausules die tot doel hebben om de doelstellingen op het vlak van opleiding en inschakeling van de doelgroepen uit het tewerkstellingsbeleid van het Gewest te bereiken.**

Dit vademecum is het resultaat van een samenwerking tussen verschillende actoren en meer in het bijzonder **van een overleg tussen de sociale partners** van verschillende bedrijfssectoren zoals de bouw, schoonmaak, ICT, beveiliging en horeca/catering.

De werkzaamheden op het gebied van het sectoraal overleg werden door het **Observatorium van de referentieprijzen voor de overheidsopdrachten** gecoördineerd. Ze hebben geleid tot aanbevelingen voor functionele sociale standaardclausules, aangepast aan de realiteit van de sectoren, en vergezeld van "modelteksten" die in de opdrachtdocumenten ter attentie van de gewestelijke openbare aankopers moeten worden opgenomen.

In het laatste deel van het vademecum worden ook standaardteksten voorgesteld voor alle sociale clausules die in de omzendbrief staan.

Het vademecum is hier beschikbaar of op de website van [Actiris](#), tabblad "Werkgevers".

Arbeidsmarkt en origine - 4de Socio-economische monitoring

In België blijft iemands origine een hinderpaal op de arbeidsmarkt.

De Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg ontwikkelde samen met Unia de 4de Socio-economische Monitoring om dit te keren.

Uit de verzamelde gegevens blijkt dat de inschakeling van **personen van vreemde origine op de arbeidsmarkt moeilijker blijft** dan voor personen van Belgische origine. Aangezien deze kloof

groot is, zal het nog vele jaren duren vooraleer de tewerkstellingsgraad van personen van vreemde origine deze van personen van Belgische origine zal benaderen.

Dit 4de rapport bevat enkele nieuwe gegevens en analyses, zoals het studiedomein, een analyse van de arbeidsmarkt op stadsniveau, een analyse van drie specifieke groepen (de tweede generatie, personen van EU-origine en personen met origine in Sub-Saharaans-Afrika) en een analyse van de trajecten van personen die met een artikel 60-overeenkomst hebben gewerkt.

Het rapport is hier beschikbaar of op de website van [Unia](#), tabblad "Publicaties & Statistieken".

Maart 2021 - nr. 34

Periodieke publicatie van Brupartners

BRUPARTNERS

Bischoffsheimlaan 26
1000 Brussel
02/205.68.68

www.brupartners.brussels
brupartners@brupartners.brussels

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:

Caroline Vinckenbosch

LAY-OUT:

Ideology – Schaarbeek

DRUK:

DB Group – Anderlecht

ROUTAGE:

Trinôme - Schaarbeek

ILLUSTRATIES:

Omslag: Shutterstock

In de kijker: Pixabay, GO4Brussels 2030

Dossier: Auxivia, Bureau Économique de la Province de Namur, Daxue consulting, EurekaWEB, Europese Commissie, Famileo, famiDesk, Federaal Planbureau, Hitachi, INSEE, Kaspard, Kickstarter/Tombot, Kompai robotics, L'Echo, LifeLine, Neveo, Orangelinks, Pixabay, Philips, Robots.nu, Sciences et Avenir, Senior Montessori, Silvereco, Silver Valley, Studiecommissie voor de vergrijzing, UNIPSO, YouTube Ubiquid.

Focus: Pixabay

Debatten/Webinars: Belga Image, Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Unia

Nieuws in het kort: AnySufer, RLBHG

Publicaties: Actiris, Unia

REDACTIECOMITÉ:

In de kijker: Siham Chaouch, Coralie Waeyenbergh

Dossier: El Mahdi Amranijai, Siham Chaouch, Coralie Waeyenbergh

Focus: Julie Millan, William Wright

Debatten/Webinars: Siham Chaouch, Coralie Waeyenbergh

De Adviezen van Brupartners, Nieuws in het kort en Publicaties: Siham Chaouch, Coralie Waeyenbergh

Vertaling: Rik Duynslager, Eric Vanderheyden

DANK AAN:

Simon Erkes, Olivier Brolis, Olivier Gillis, Marisa Fella, Emilie Van Den Broeck en Myriam Gérard voor de toegestane interviews.